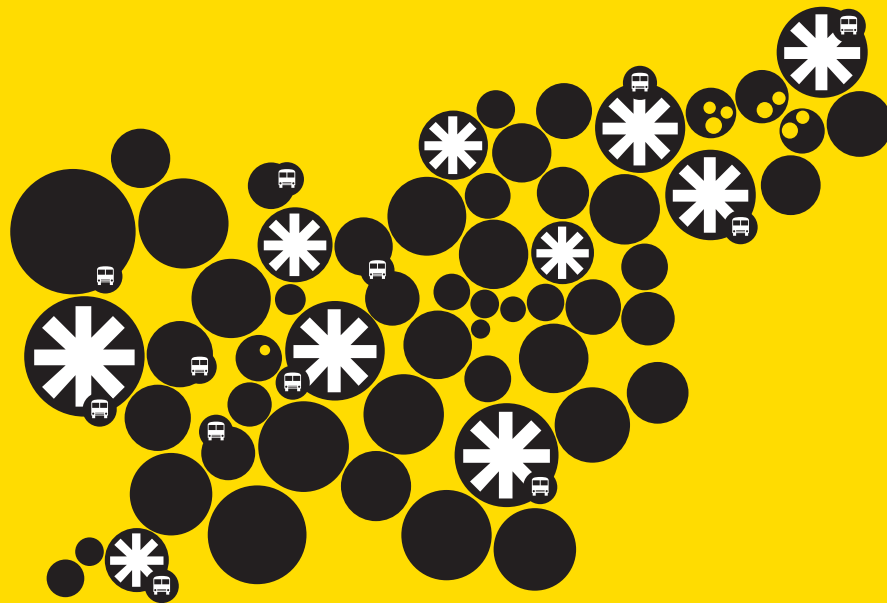

Knjižničarske novice

letnik 27; številka 7/8, 2017

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Kazalo

- 3** Potencialna inovacija obveznega izvoda
- 5** Odprtost, ponovljivost in nadaljnja uporaba rezultatov raziskav
- 7** Knjižnica Velenje sodelovala na Zelenem festivalu v Zagrebu
- 9** 9. mednarodna konferenca Qualitative and Quantitative Methods in Libraries (QQML)
- 21** Piranska kamišibajkerka v Franciji navdušila množico
- 24** Izkušnja drugačnega mentorstva v splošni knjižnici
- 26** Pogovor s tremi moderatorji portala dobreknjige.si, 2. del
- 30** »Sreča je v knjigah in knjižnicah« Intervju z dr. Mileno Milevo Blažič
- 32** Pomisleki ob branju Nacionalnega programa za kulturo 2018-2025
- 34** Ob stoletnici rojstva knjižničarja domoznanca Karla Bačerja
- 35** Pet minut za knjižnico

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Martina Rozman Salobir

Odgovorna urednica: Mojca Trtnik (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Branka Kerec, Meta Kojc, Bojana Medle, David Ožura, Veronika Potočnik, Sabina Šolar,

Magdalena Svetina Terčon, Damjana Vovk

Oblikoval in tehnično uredil: Matej Zorec

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o., Ljubljana

Fotografija na naslovnici: Shema splošnih knjižnic v Sloveniji (ilustracija: Matej Zorec)

Naklada: 260 izvodov

Navodila za pripravo prispevkov so dostopna na spletnem portalu Knjižničarskih novic.
<http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/ObvestiloAvtorjem.aspx>

Naročila in odpoved tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic

knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148

Naročnina za leto 2016: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike.

“Ne moremo usmerjati vetra, lahko pa prilagodimo jadra”

(Anonimno)

Spoštovane bralke, spoštovani bralci
Knjižničarskih novic,

tudi knjižnice na prepihu sodobnega časa prilagajajo svoja jadra in iščejo pravi veter za nove tehnološke spremembe. Robotizacija postaja vse večja grožnja vsem tradicionalnim procesom, zato je zavedanje o veščinah, pomenu in identiteti knjižničarskega poklica ter knjižnic še toliko bolj na mestu. Prav zato sem vesela odziva naše kolegice Eve Kodrič-Dačić, ki je z nami delila razmišljanja ob predlogu Nacionalnega programa za kulturo 2018-2025.

Tiskana izdaja Knjižničarskih novic tudi tokrat prinaša plakat, ki ga lahko iztrgate in z njim polepšate zidove knjižnice ali svojega delovnega prostora. Plakat je pripravila kolegica Milena Bon in nam na slikovit način predstavila delovanje in povezanost slovenskih splošnih knjižnic. Ob branju nove številke Knjižničarskih novic vam želim veliko novih utrinkov in strokovnih spoznanj,

Mojca Trtnik
odgovorna urednica

Potencialna inovacija obveznega izvoda

Anže Žugič

Narodna in univerzitetna knjižnica
 anze.zugic@nuk.uni-lj.si

»Na področju Slovenije zbiramo obvezni izvod že vse od leta 1807, ko je bil v takratnem Avstrijskem cesarstvu sprejet odlok o obveznem izvodu. Odlok je določal, da mora takratna Hofbibliothek na Dunaju (današnja Österreichischen Nationalbibliothek) prejeti po en obvezni izvod s celotnega cesarstva. Obvezni izvod kot ga razumemo danes se v številu ni kaj dosti spremenil, saj je število obveznih izvodov leta 1993 padlo iz 22 obveznih izvodov na 16 obveznih izvodov. Tako danes Narodna in univerzitetna knjižnica (v nadaljevanju NUK) prejema enako število obveznih izvodov, kot jih je leta 1993 določal Zakon o obveznem pošiljanju tiskov.«

Med študijem in delom, ki ga opravljam v NUK-u v Službi za pridobivanje knjižničnega gradiva sem večkrat razmišljal ali je še smiselno zbiranje obveznega izvoda v tolikšnem številu kot ga prejemo že 24 let. Ali ni morda čas za spremembo?

Z raziskavo, ki sem jo opravil v času pisanja magistrske naloge² sem želel raziskati kako bi zmanjšanje števila obveznega izvoda publikacij vplivalo na knjižnice in založnike. Obravnavani primer sem obravnaval kot potencialno inovacijo, v kolikor bi bil predlog dejansko sprejet. Glavno vprašanje raziskave pa je bilo »Ali bi zmanjšanje števila obveznih izvodov za knjižnice in založnike kakor koli vplivalo na delovanje knjižnice in založb?«

Trenutno založniki v primeru javnega financiranja dostavijo v Narodno in univerzitetno knjižnico po 16 izvodov publikacije, katere naklada je višja od 150 izvodov. Moj predlog, kot potencialna inovacija, je bil, da bi se s spremembo Zakona o obveznem izvodu publikacij število obveznega izvoda zmanjšalo za vse publikacije na 4 izvode ter začeli s sprejemanjem elektronskega obveznega izvoda (zadnja verzija publikacije pred tiskanjem). S takšno potencialno inovacijo, bi sicer osrednje območne knjižnice

(v nadaljevanju OOK) ter Narodna in študijska knjižnica v Trstu in Slovenska študijska knjižnica v Celovcu izgubile obvezni izvod v tiskani obliki, vendar pa bi pridobile dostop do elektronske verzije obveznega izvoda. Knjižnice bi podprle potencialno inovacijo v kolikor bi le-te pridobile dostop do elektronskega obveznega izvoda. Kljub temu menim, da bi knjižnice pridobile več gradiva, kot ga pridobijo sedaj po trenutnem Zakonu o obveznem izvodu publikacij, saj trenutno prejmejo OOK samo tisto gradivo, ki je bilo financirano z javnimi sredstvi.

Namen ankete, ki sem jo poslal v knjižnice, je bil, da jo reši čim večje število zaposlenih v knjižnici. Tako so vprašalnik prejeli tisti, ki delajo na področju obveznega izvoda monografskih ali na področju obveznega izvoda serijskih publikacij, kakor tudi tisti, katerih delo se samo navezuje na področje obveznega izvoda. Zaradi specifičnosti raziskave, je bilo potrebno vključiti čim večje število zaposlenih, ki so tako ali drugače povezani z obveznim izodom.

Nekaj odgovorov na vprašanje o potencialni inovaciji, o zmanjšanju števila obveznih izvodov, ki so jih knjižnice posredovale ob reševanju anketnega vprašalnika:

»Negativno. Približno 1/3 gradiva prejmemo po obveznem izvodu. Poleg monografskih publikacij je za nas zelo pomemben dotok serijskih publikacij, predvsem strokovnih in znanstvenih revij, ter CD-jev. Z OI prejmemo tudi take publikacije, ki niso v rednem obtoku, a so za nas pomembne in bi jih drugače težko dobili. Založniki publikacij, ki izidejo s pomočjo javnih finančnih sredstev, lahko z oddajo obveznih izvodov pripomorejo k širjenju svojih subvencioniranih publikacij med bralce, knjižnice pa istočasno pomagajo pri promociji teh njihovih publikacij že s tem, da jih vključijo v svoje kataloge. Knjižnice navadno potem tudi dokupijo še nekatere izvode tega gradiva, ki ga prejmejo z OI. S tem sistemom subvencij država neposredno pomaga založnikom in posredno tudi knjižnicam. Z vidika kadrovske podhranjenosti knjižnice, kot je lahko knjižnica slovenske skupnosti, ki živi izven matične domovine, bi izpad OI lahko pomenil veliko težavo, ker bi dodatno obremenil osebe s še zahtevnejšo nalogo nakupovanja vsega gradiva. In še vprašanje: Ali bi država izpad tega gradiva krila z dodatnimi sredstvi za knjižnice?«

»Glede na to, da nam izvod naslova, ki ga dobimo z naslova obveznega izvoda, predstavlja pomemben del pridobivanja gradiva, se s tem predlogom ne moremo strinjati. Vsaj polovico prejetega gradiva smatramo kot pomemben del naše zbirke in dejstvo, da ga prejmemo brezplačno, nam omogoča nakup ostalega gradiva, ki je nepogrešljivo v splošni knjižnici. Med prejetim gradivom je tudi takšno, ki je za nas pomembno z domoznanskega vidika in katerega izid težko zaznamo, saj velikokrat založniki (samozaložniki)

Moj predlog, kot potencialna inovacija, je bil, da bi se s spremembo Zakona o obveznem izvodu publikacij število obveznega izvoda zmanjšalo za vse publikacije na 4 izvode ter začeli s sprejemanjem elektronskega obveznega izvoda.

tega ne dajejo v distribucijo. Vsekakor bi sprejetje tega predloga za nas pomenilo veliki primankljaj v zbirki. Nadomeščanje tega z nakupom pa bi pomenilo veliko finančno obremenitev in s tem zmanjšanje nakupa ostalega gradiva, kar bi pomenilo nezadovoljstvo bralcev in upad izposoje.«

Izbor založnikov, ki so sodelovali v raziskavi, je bil omejen na dva kriterija. Prvi je časovni kriterij in drugi kriterij, ki sem ga upošteval pri izboru založnikov, je bilo število naslovov, ki so jih v NUK dostavili kot obvezni izvod. Izbral sem založnike, ki so v letih 2015 in 2016 v NUK dostavili več kot 10 naslovov obveznega izvoda.

Zanimivi so bili tudi odgovori založnikov na vprašanje, »Ali se strinjajo, da bi poleg štirih obveznih izvodov oddali v NUK tudi elektronski obvezni izvod?«. V veliki večini so založniki pritrdili predlogu in ga tudi podpirajo. Mnenje nekaterih je celo takšno, da v kolikor bi se kasneje izognili kasnejši digitalizaciji, celo podirajo predlog, da bi v NUK oddajali že sedaj elektronski obvezni izvod.

Eden od založnikov je v komentar tega vprašanja napisal da se strinja s predlogom, predvsem pa, da ima NUK v Sloveniji vlogo nacionalne knjižnice ter glede na izjemno hiter razvoj tehnologije in težje napovedljivo prihodnost, je morda arhiviranje elektronskih publikacij smiselno. Obenem pa je založnika zanimalo kakšen je zakon nacionalnih knjižnic v tujini.

V raziskavi, ki sem jo opravil sem ugotovil, da na primer v Narodni biblioteki Srbiji že zbirajo elektronski obvezni izvod od leta 2011. V Veliki Britaniji pa so začeli z zbiranjem obveznega izvoda kasneje kot v Narodni biblioteki Srbije, in sicer 2013. Presenetljiv je bil tudi podatek, ki sem ga pridobil tekom raziskave, da več kot 60% založnikov, ki so bili vključeni v raziskavo, preko SVAROG-a (Sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva) že oddajajo obvezne izvode v NUK. S tem mislim, da bi lažje vpeljali novost zbiranja elektronskega obveznega izvoda, ker je že kar nekaj založnikov, ki uporabljata storitev elektronske oddaje obveznega izvoda.

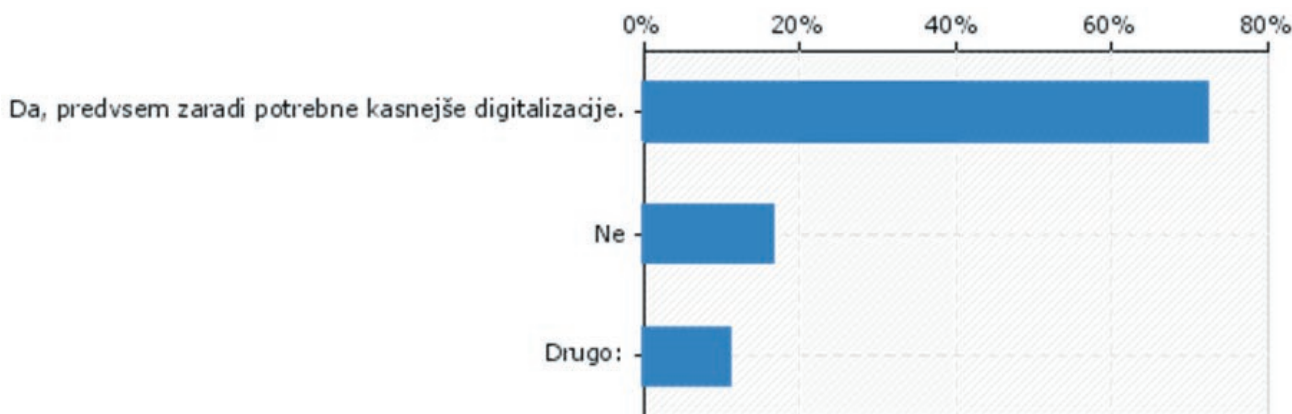
Tako kot založniki, ki menijo, da je čas, da se uvede elektronski obvezni izvod, menim tudi, da je potrebno uvesti oddajo elektronskega obveznega izvoda. Smiselno bi bilo, da že danes uporabimo tehnologijo, ki jo imamo na voljo kot npr. pošiljanje PDF datotek založnik-tiskar, saj menim, da bi kasnejša digitalizacija lahko bila dražja. Obenem pa sem mnenja, da bi lahko s pridobljeno zbirko elektronskih virov, ki bi jih v NUK-u prejeli, v veliki meri pomagali skupini slabovidnih, ki bi si lahko pri takšni obliki gradiva lažje povečali pisavo ali slike na računalnikih ali bralnikih in tako sami rešili eno od težav, ki jih imajo na poti izobraževanja. ●

Literatura

¹Kodrič-Dačić, E. (1994) Obvezni izvod na slovenskem ozemlju. Knjižnica, 38, 1/2 (1994), str. 7-22.

²Žugič, A. (2017) Zmanjšanje števila obveznega izvoda publikacij kot potencialna inovacija za knjižnice in založnike : magistrska naloga.

■ Kot lahko vidimo iz grafa omenjeno potencialno inovacijo podpira več 70% anketiranih založnikov

Odprtost, ponovljivost in nadaljnja uporaba rezultatov raziskav

Mojca Kotar

Univerza v Ljubljani,
Univerzitetna služba za knjižnično dejavnost
Mojca.Kotar@uni-lj.si

Open Science FAIR, Atene, 6. – 8. 9. 2017

Štirje projekti programa Obzorje 2020 (OpenAIRE, OpenMinTeD, OpenUP, FOSTER) so organizirali konferenco Open Science FAIR o politikah in procesih odprte znanosti, njenem vplivu, znanosti za in z družbo ter o raziskovalnih podatkih in storitvah, ki ustrezajo kriterijem FAIR (Findable – najdljivi, Accessible – dostopni, Interoperable – povezljivi, Re-usable – ponovno uporabni).

V pozdravnem nagovoru je grški minister za znanost, raziskave in verske zadeve prof. dr. **Kostas Gavroglou** potrdil naravnost ministrstva k ustvarjanju pogojev za odprto znanost v Grčiji.

V okviru delavnice o novih modelih in platformah odprtega dostopa so bili predstavljeni naslednji uveljavljajoči se modeli odprtega dostopa do publikacij, pri katerih so izzivi kulturni in ne tehnični:

- Popolno preoblikovanje naročniških revij v odprto dostopne je lahko težavno zaradi nadaljevanja starega načina delovanja, z nadaljnjo odvisnostjo od nekaj komercialnih založnikov in z izključevanjem raziskovalnih podatkov in računalniške kode. Tehnologija omogoča nove učinkovitejše načine znanstvene komunikacije.

- Nadgradnja mreže repozitorijev z recenzentskimi postopki, družbenimi funkcionalnostmi, izboljšano najdljivostjo, standardiziranim merjenjem uporabe. Raziskovalne organizacije in njihove knjižnice so funkcionalna vozlišča v znanstveni komunikaciji.
- Financerja The Wellcome Trust in Bill&Melinda Gates Foundation sta vzpostavila odprto dostopni založniški platformi, ki vključujeta recenzentske postopke (Wellcome Open Research,

Gates Open Research). Evropska komisija načrtuje vzpostavitev založniške platforme Open Research Europe (EC Open Science).

- Raziskovalne organizacije vzpostavljajo platforme za odprto dostopno založništvo, ki vključujejo recenzentske postopke (MNI Open Research, UCL Child Health Open Research).

- F1000Research je založnikova odprto dostopna platforma z recenzentskim postopkom.

- Izdajanje odprto dostopnih revij z naprednimi funkcionalnostmi, kjer naj bo prava odprta znanost objavljena v strojno čitljivem formatu (npr. revija Research Ideas and Outcomes).

V okviru delavnice o odprti znanosti kot storitvi so bile predstavljene vseobsegajoče storitve, ki raziskovalcem omogočajo izvajanje raziskav v skladu s principi odprte znanosti. Izzivi, skupni različnim disciplinam, so dostopnost infrastruktur, politik/standardov in kulture. OpenAIRE Open Science As-a-Service omogoča znanstvenim skupnostim storitev založniškega orodja za objavljanje v skladu s principi odprte znanosti in upravljavcem repozitorijev storitev obveščanja o znanstveni komunikaciji. Pri tem nastane skupnostni repozitorij za publikacije, raziskovalne podatke in metode, spodbuja

se sodelovanje disciplin, možno je zasledovanje odmevnosti in statistike raziskav.

Evropski oblak odprte znanosti (European Open Science Cloud, EOSC) bo združil več evropskih digitalnih infrastruktur za zagotovitev celovitih storitev za raziskovalni cikel. Med njimi so OpenAIRE, EGI in GÉANT (projekti programa Obzorje 2020), ki so organizirali delavnico o sodelovanju nacionalnih in evropskih digitalnih infrastruktur za odprto znanost. Vsaka od treh infrastruktur ima nacionalne točke v evropskih državah in širše, ki že sodelujejo (OpenAIRE: National Open Access Desks, NOAD-i, EGI: National Grid Initiatives ali Infrastructures, NGI-ji, GÉANT, National Research and Education Networks, NREN-i). Aktivnosti treh projektov se dopolnjujejo in približujejo. Navedene tri infrastrukture so na zahtevo Evropske komisije podpisale dogovor o sodelovanju in načrtujejo okrepitev sodelovanja za zagotavljanje ustrezne podpore za odprto znanost v Evropi.

Delavnica o spodbujanju praktične izvedbe odprte znanosti v programu Obzorje 2020 in širše je predstavila storitve in orodja za odprto znanost za raziskovalce ter oblikovalce politik. Raziskovalci

■ Prof. dr. **Nektarios Tavernarakis** iz Foundation for Research and Technology-Hellas (FORTH), med drugim član Znanstvenega sveta Evropskega raziskovalnega sveta (ERC) in dvakratni prejemnik ERC Advance Grant, je povedal, da je odličnost edini izbirni kriterij za financiranje ERC. Prejemniki sredstev ERC morajo zagotoviti odprti dostop do recenziranih publikacij, do raziskovalnih podatkov in povezanih produktov ter do programske opreme (računalniške kode). Deljenje podatkov raziskav ni del raziskovalne kulture v vseh znanstvenih disciplinah, spodbude in vrednotenje niso jasno opredeljeni, dostopnost zanesljivih in trajnostnih infrastruktur je omejena, stroški so potencialno lahko precejšnji, tudi po zaključku projekta, upoštevati je potrebno vidike zasebnosti in avtorskega prava. Potrebno je seznanjanje z razlikami med disciplinami in o vrednosti odprte znanosti, usposabljanje podatkovnih znanstvenikov in vzpostavitev ustreznih sistemov vrednotenja ter opredelitev vloge komercialnih založnikov.

lahko spremljajo inovacije v znanstveni komunikaciji. Na voljo so orodja za upravljanje raziskovalnih procesov (npr. MyExperiment), podpora za deljenje laboratorijskih dnevnikov in raziskovalnih podatkov. Raziskovalci lahko uporabljajo storitve za izbiro revije za objavo, glede avtorskega prava in shranjevanja v repozitorij. Povečuje se obseg izvajanja odprtih recenzentskih postopkov. Oblikovalci politik, financerji in

■ Prof. dr. **Jeffrey D. Sachs** z Earth Institute na Columbia University, eden najvplivnejših mnenjskih voditeljev na svetu in med drugim svetovalec Združenim narodom, verjame, da lahko odprta znanost podpre reševanje izzivov 17 ciljev trajnostnega razvoja. Slednji so zanesljivo dosegljivi, vendar je potreben napredek znanja v znanosti. Odprta znanost je zanesljivo dosegljiva v ne preveč oddaljeni prihodnosti. Bazično znanje naj se ne patentira. Veliko podatkovje naj bo odprto in ponovno uporabno. Za izvedbo odprtosti je potreben inženirski način razmišljanja.

raziskovalne organizacije lahko uporabijo orodja PASTEUR4OA za oblikovanje politik odprtega dostopa.

V poročilu so predstavljene samo izbrane delavnice, zainteresirani so vabljeni k ogledu predstavitev in posnetkov na spletni strani konference.

Poročilo je bilo pripravljeno s pomočjo objave na blogu OpenAIRE z naslovom

■ Prof. dr. **John P. A. Ioannidis** s Stanford University, verjetno eden najvplivnejših živečih raziskovalcev na svetu z več kot 140.000 citati svojih del, je govoril o krizi ponovljivosti v znanosti (metod, rezultatov in sklepanja). Razlike med disciplinami vplivajo na opredelitev ponovljivosti raziskave. Trenutno je neskrbna znanost v prednosti. Tipično znanost izvaja sam izoliran raziskovalec, z majhnim vzorcem, izbiranjem ustrežnejše hipoteze, brez registracije raziskav, brez deljenja rezultatov, p manj kot 0,05 je zadosten ipd. Predlogi za izboljšanje ponovljivosti morajo upoštevati posebnosti disciplin, potrebni so empirični dokazi, učinkovite rešitve imajo lahko postransko škodo. Ponovljivost v znanosti se med drugim izboljša s sodelovanjem, prevzetjem kulture ponavljanja, stopnjami registracije raziskav, boljšo statistiko in metodami.

Enabling openness, reproducibility and re-use of research: Open Science FAIR, Athens, 6-8 September 2017 (avtorice Katarina Svitkova, Silvia Horakova in Mojca Kotar).●

Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 International

Knjižnica Velenje sodelovala na Zelenem festivalu v Zagrebu

**Brina Zabukovnik Jerič,
Metka Pivk Srdič**
Knjižnica Velenje
brina.zabukovnik-jeric@vel.sik.si
meta.pivk@vel.sik.si

Knjižnica Velenje je skupaj s Kato Laštro, predsednico Društva prijateljev mladine Levi Breg Velenje in Založbo Narava sodelovala na Zelenem festivalu z naslovom »Okrenimo na zeleno« (Obrnimo se k zeleni), ki se je odvijal med 6. in 8. septembrom 2017 v Narodni in visokošolski Knjižnici (Nacionalni i sveučilišni knjižnici) v Zagrebu.

Festival je del projekta Zelena knjižnica za zeleno Hrvaško, ki ga je Narodna in visokošolska knjižnica pričela izvajati v lanskem letu. Knjižnica želi z organizacijo Zelenega festivala promovirati in popularizirati trajnostni razvoj, proizvodnjo organske hrane, zaščito narave, alternativnih izvorov energije in zelenih tehnologij ter inovacij. Festival so organizirali skupaj z Delovno skupino za zelene knjižnice Hrvaškega knjižničarskega društva pod geslom Obrnimo se k zeleni. Namen te delovne skupine je vzpostavljati mreže knjižnic, ki bi se vključile v projekt Zelene

knjižnice, s ciljem izobraževati javnost in dvigniti zavest o trajnostnem društvu ter nujnosti zaščite okolja skozi knjižnice in knjižničarska društva. Poleg tega se delovna skupina ukvarja z vprašanjem energetske učinkovitosti v knjižnicah. Organizatorji so želeli vključiti v program festivala znanstvenike iz področja naravoslovnih znanosti, strokovnjake in aktiviste s področja varovanja narave, založnike in knjižnice, skratka vse, ki bi lahko predstavili svoje rezultate dela in raziskovanja na področju teme festivala. Tako so lahko prijavljeni predstavili svoje delo skozi predavanja in predstavitve, na

■ Kato Laštro med svojimi zelišči in knjigami (foto Metka Pivk Srdič)

stojnicah in virtualno. Sami se zavedajo, da s temo pokrivajo zelo široko, a aktualno področje s področja zelene energetike in gradnje, zelenih tehnologij in inovacij, ekološkega kmetovanja in nutricionistike ter na splošno zaščite narave.

Festival se je pričel v sredo, 6. septembra s pozdravnimi nagovori, nato so sledili sklopi predavanj in predstavitev. Naj izpostavimo le te, ki so povezani s knjižnicami in knjižničarstvom. Zagrebško knjižničarsko društvo je sodelovalo s pripravo razstave z naslovom »Zelena bicikljada cikloknjižničara«. Gre za izjemno zanimivo razstavo, ki je zagotovo vsakega, ki je šel mimo, prikovala na fotografijo vsaj za trenutek. Obstoječim zavrženim

Tudi preko knjig, delavnic in sejmov lahko knjižnice veliko ponudijo k ozaveščanju javnosti o t. i. zeleni pismenosti.

smetem, avtomobilom in ostali navlaki, najdeni v naravi, so namreč avtorji razstave domiselno dodali živali, rastline, pa tudi ljudi, ki moramo v takšnem okolju živeti.

Sicer pa je bil tretji in zadnji dan festivala posvečen knjižnicam in knjižničarstvu. Ivan Kraljević iz Visokošolske knjižnice v Puli, sicer pa član delovne skupine za zelene knjižnice v Hrvaškem knjižničarskem društvu, je predaval o Zelenih knjižnicah, Božica Dragaš iz Mestne knjižnice Zagreb je predstavila projekt Zelena knjižnica v knjižnicah mesta Zagreb, Zelena knjižnica za zeleni Zagreb, knjižničarke, ki delajo na otroškem oddelku pa so predstavile projekt Zelena knjižnica na oddelkih za otroke in mladino.

Kata Laštro iz Velenja je predstavila projekt Zelena pismenost, ki ga skupaj z Založbo Narava in Knjižnico Velenje izvaja že od leta 2014, ko je izdala svojo prvo knjigo z naslovom Zeliščna abeceda. S knjigo

je želela otrokom približati svet rastlin skozi t. i. zeliščno abecedo (namesto A kot avto in B kot balon ... je izpostavila rastline, ki rastejo v lokalnem okolju in jih poimenovala s slovenskimi imeni A kot arnika, B kot bela omela vse do zadnje črke Ž kot žajbelj). Takšen način učenja je poimenovala Zelena pismenost, ki je pismenost za življenje. Knjiga je napisana kot didaktičen pripomoček in je namenjena tako otrokom v vrtcih in v šolah. Kata je kot kreativna zeliščarka, ki izvaja vsak mesec v Knjižnici Velenje t. i. Zeliščarno, kjer izobražuje obiskovalce o svežih sezonskih zeliščih ter njihovi uporabi v vsakdanjem življenju, izdala tudi knjigi Čebelja cvetna abeceda (2016) ter Zeliščarica Kunigunda in rastline iz davnine (2017). Knjige je predstavila v Knjižnici Velenje in smo jih uvrstili v projekt Pikina bralna značka, ravno pa pripravlja tudi film o svojem delu. Knjižnica Velenje se je skupaj s Kato Laštro in založbo Narava predstavila na Zelenem

festivalu s predavanjem in stojnico, kjer smo predstavili odličen projekt t. i. Zelene pismenosti.

Ne le z ozaveščeno prehrano, uporabo zelenih tehnologij in okoljevarstvenim pristopom, tudi preko knjig, delavnic in sejmov lahko knjižnice veliko ponudijo k ozaveščanju javnosti o t. i. zeleni pismenosti. Ponosni smo, da lahko velenjska knjižnica s svojim pristopom prispeva k ozaveščanju javnosti in posledično ohranjanju zelenega planeta. ●

Več o samem projektu si lahko preberete na spletni strani <http://www.nsk.hr/zeleni-festival-okrenimo-na-zeleno>.

■ Razstava Zelena bicikljada cikloknjižničara (foto Metka Pivk Srdič)

■ Udeleženci sklopa predavanj na Zelenem festivalu v Zagrebu (foto Metka Pivk Srdič)

9. mednarodna konferenca Qualitative and Quantitative Methods in Libraries (QQML)

Melita Ambrožič
Narodna in univerzitetna knjižnica
melita.ambrozic@nuk.uni-lj.si

Sandra Jesenek
Mariborska knjižnica
sandra.jesenek@mb.sik.si

Marijan Špoljar
Mestna knjižnica Ljubljana
marijan.spoljar@mklj.si

23. – 26. maj 2017, Limerick, Irska

Mednarodne konference QQML potekajo od leta 2009, njihov organizator je združenje ISAST (International Society for the Advancement of Science and Technology), ki ima sedež v Atenah. Namen konferenc je podpora t. i. konceptu na dejstvih utemeljenega knjižničarstva (ang. evidence-based librarianship), katerega izhodišče je, da morajo biti pristop k problemom, iskanje njihovih rešitev ter sprejemanje odločitev o ravnanjih, zasnovani na dejstvih, torej na relevantnih podatkih, pridobljenih z znanstvenim raziskovanjem in uporabo različnih znanstvenih metod, tako kvantitativnih kot kvalitativnih. Osrednja tematika konferenc je uporaba raziskovalnih metod v bibliotekarski znanosti oziroma pri preučevanju dejavnosti knjižnic, njihovih informacijskih virov in storitev ter uporabnikov. Pozornost se namenja tudi ugotavljanju uspešnosti, učinkovitosti in kakovosti knjižnic ter njihovega vpliva na okolje in posameznika, vlogi knjižnic v odprti znanosti, vplivu sodobnih tehnologij na storitve knjižnic in na njihovo uporabo, ekonomiki storitev knjižnic, digitalnim knjižnicam ipd. Izbrani prispevki, predstavljeni na konferencah, so objavljeni v odprto dostopni elektronski reviji QQML: International Journal of Library and Information Science¹, ki izhaja od leta 2012.

Na konferencah QQML že nekaj let aktivno sodelujemo tudi slovenski knjižničarji in zaposleni na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, ki smo na letošnji konferenci sodelovali s petimi prispevki². Skupaj je sicer na konferenci bilo predstavljenih

106 prispevkov 232-tih avtorjev z vsega sveta. Med predstavitvami je bilo kar nekaj takšnih, ki so pritegnile pozornost zaradi aktualne tematike oziroma inovativnega raziskovalnega pristopa. V nadaljevanju bomo predstavili nekaj izbranih³.

Prispevek knjižnic k večji prepoznavnosti in vplivu raziskovalnih dosežkov univerz

Juan Gorraiz, Florian Bayer, Lukas Mitterauner, Steve Reding in Christian Gumpenberger (Univerza Dunaj, Dunaj, Avstrija) so v prispevku *Increasing Visibility in the Social Sciences and Humanities* predstavili rezultate raziskave, ki jo je med raziskovalci dunajske univerze opravila njena univerzitetna knjižnica v sodelovanju z delovno skupino rektorata za bibliometrijo⁴. Z raziskavo so želeli pridobiti podatke, potrebne za načrtovanje izboljšav na področju raziskovalne infrastrukture in za predstavljanje raziskovalne dejavnosti ter ponudbe knjižničnih storitev, namenjenih raziskovalnemu osebju univerze. Izhodišče raziskave je bila predpostavka, da morajo biti visokošolske knjižnice dejavno vključene v raziskovalno dejavnost visokošolskih organizacij ter zagotavljati informacijske vire in storitve na način, ki bo raziskovalcem omogočil doseganje visoke mednarodne odmevnosti objavljenih rezultatov raziskav, tako znanstvenih prispevkov kot tudi izvirnih raziskovalnih podatkov. V spletni anketi, opravljeni v juliju 2016, so udeleženci odgovarjali na vprašanja o načinih iskanja informacijskih virov, navadah pri objavljanju rezultatov raziskav, uporabljenih metodah za doseganje vidnosti oziroma odmevnosti dosežkov znanstvenega raziskovanja ter o njihovem merjenju in vrednotenju⁵.

¹Revija je prosto dostopna na naslovu: <http://www.qqml.net/index.html>.

²Predstavili smo jih: Primož Južnič in Miro Pušnik, Sandra Jesenek in Marijan Špoljar ter Tjaša Jug, Petruša Miholič in Melita Ambrožič.

³Program konference QQML 2017 je dostopen na naslovu: <http://www.isast.org/sessionsprogram2017.html>.

⁴Kratka predstavitev rezultatov raziskave je dostopna na naslovu: https://www.qs.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/d_qualitaetssicherung/Dateidownloads/GSK_Summary_EN_170421.pdf, celotno poročilo v nemškem jeziku pa na naslovu: <https://zenodo.org/record/400965#.Wb1kcgjFPY>.

⁵Od 3567 zaposlenih na univerzi, vključenih v raziskovalno dejavnost, se jih je ankete udeležilo 524.

Rezultati ankete so pokazali, da anketiranci za iskanje potrebne literature najraje uporabijo knjižnične kataloge, iskalna orodja, ki jih zagotavljajo knjižnice, spletna iskalna orodja, podatkovne zbirke s celotnimi besedili ter vsebinsko specializirane bibliografske podatkovne zbirke. Google Scholar uporabljata skoraj dve tretjini udeležencev ankete, in sicer dvakrat pogosteje kot več disciplinarni podatkovni zbirki – Web of Science in Scopus. Izsledke raziskovalne dejavnosti najpogosteje objavljajo kot članke v znanstvenih revijah, sledijo sestavki v knjigah, le petina anketirancev pa jih je navedla, da se najpogosteje odločijo za objavo monografske publikacije. Večina njihovih objav je v angleškem oziroma nemškem (maternem) jeziku, starejši raziskovalci objavljajo večinoma v angleškem jeziku. Pri izbiri revije za objavo prispevka sta anketirancem najpomembnejša kriterija njena vsebinska usmerjenost in zagotavljanje kakovosti prispevkov z recenzijskim postopkom, pri knjigah ugled založnika. Za predstavljanje svojega dela in objav raziskovalci uporabljajo različne komunikacijske kanale (univerzitetni portal, repozitoriji, osebni profili, profili na raziskovalnih portalih, družbena omrežja ipd.), a kot ocenjujejo avtorji raziskave, v nezadovoljivem obsegu. Kot osnovni kazalec vpliva njihovih publikacij jih več kot polovica šteje citiranost, med njimi prevladujejo raziskovalci s področja družbenih ved, tisti s področja humanističnih ved takšnemu vrednotenju niso naklonjeni. Manj kot polovica anketiranih pozna politiko univerze na področju odprtega dostopa, do anketiranja jih je manj kot petina že shranjevala svoje prispevke v odprto dostopnih repozitorijih, manj kot tretjina jih je svoje članke že objavila v odprto dostopnih revijah. Je pa večina sodelujočih v anketi navedla, da bi jim bila dobrodošla pomoč pri objavljanju in promociji rezultatov njihovega raziskovalnega dela.

Na osnovi rezultatov raziskave je univerza pripravila načrt nadaljnjih preučevanj kulture objavljanja po posameznih znanstvenih disciplinah ter ukrepov za povečanje prepoznavnosti in vpliva njene raziskovalne dejavnosti. Za cilj si

je postavila povečanje uporabe bogate ponudbe elektronskih informacijskih virov, ki jo raziskovalci izrabljajo le v manjši meri ter poenostavitev dostopa do orodij za pripravo in objavo rezultatov raziskovalnega dela. Pozornost bo namenila tudi promociji politike odprtega dostopa in nadaljnemu razvoju informacijskih storitev za raziskovalce. Glede na to, da v družboslovju in humanistiki merjenje in vrednotenje raziskovalnega vpliva in vidnosti na osnovi citiranosti poraja dvome o primernosti tovrstne metrike, bo univerza aktivno sodelovala pri promociji in razvoju alternativnih metrik⁶. Univerzitetna knjižnica bo dejavno vključena v uresničevanje zastavljenih ciljev, kajti podpora raziskovalni dejavnosti univerze predstavlja pomemben del njenih storitev⁷.

Študija uporabnikov knjižnic Univerze Kuvajt

Na konferencah je vedno zanimivo prisluhniti kolegom iz arabskega sveta, saj lahko spoznamo dejavnost knjižnic, s katerimi imamo redko priložnost sodelovati. Avtorji Wafaa Al Motawah, Barbara Sen in Peter Willett (Univerza Kuvajt, Kuvajt) so v prispevku *The Role of Kuwait University Libraries in Supporting Graduate Student's Research* predstavili študijo uporabnikov – anketno raziskavo o uporabi informacijskih virov in storitev knjižnic Univerze Kuvajt. Univerza je bila ustanovljena leta 1966 kot prva javna visokošolska ustanova v tej državi. Danes na njej študira 36.000 dodiplomskih in 2500 podiplomskih študentov, 17 članic deluje v sedmih kampusih. Informacijsko podporo pedagoškemu in raziskovalnemu procesu zagotavljajo: univerzitetna knjižnica, v

⁶Uporabne informacije o orodjih za merjenje raziskovalnega vpliva in vidnosti ter metodah za povečanje prepoznavnosti raziskovanja in raziskovalcev, najdemo v spletnem vodiču Osrednje družboslovne knjižnice Jožeta Goričarja, dostopnem na naslovu: <http://vodici.fdv.uni-lj.si/subjects/guide.php?subject=alt>.

⁷Glej: <http://bibliothek.univie.ac.at/en/>.

⁸V primeru nemških knjižnic je po mnenju avtorice težava že v tem, da strateško načrtovanje dejavnosti pri mnogih sploh ni del knjižničnega menedžmenta. Spletna anketa, ki so jo med udeleženci berlinske konference o strateškem načrtovanju v knjižnicah Chance 2014 opravili organizatorji konference, je pokazala, da ima strateške načrte v pisni obliki le nekaj manj kot polovica knjižnic, sodelujočih v anketi.

■ Učenje z opazovanjem umetniških del

katero je vključenih devet fakultetnih knjižnic, področje medicine ima skupno knjižnico, ki vključuje knjižnice petih fakultet, ostale knjižnice upravno sodijo pod svoje matične fakultete. Ob iraški okupaciji Kuvajta leta 1990 je bil velik del knjižničnih zbirk uničen in so bila potrebna velika vlaganja za njihovo obnovitev. Danes se univerza ponaša s sodobno opremljenimi knjižnicami in bogato ponudbo informacijskih virov, tako npr. univerzitetna knjižnica upravlja zbirko knjižničnega gradiva z več kot pol milijona enotami gradiva in zagotavlja dostop do 75 elektronskih podatkovnih baz in skoraj 1600 naslovov tujih elektronskih časopisov. Anketna raziskava, opravljena med podiplomskimi študenti v letu 2016,

je prinesla uporabne podatke za nadaljnji razvoj knjižničnih storitev.

Z raziskavo so avtorji želeli ugotoviti stopnjo poznavanja in uporabe knjižničnih storitev ter informacijskih virov, ki jih zagotavljajo knjižnice univerze, preučiti informacijsko vedenje študentov, zanimala pa jih je tudi njihova ocena pomena dejavnosti fakultetnih knjižnic za raziskovalno delo v času študija. V anketi je sodelovalo 587 podiplomskih študentov različnih študijskih smeri. Čeprav so študentje izrazili visoko stopnjo splošnega zadovoljstva s storitvami knjižnic, so izpostavili tudi področja, na katerih bi želeli izboljšave. Tako npr. niso zadovoljni s ponudbo tiskanih gradiv, odpiralnim časom knjižnice, storitvami kopiranja gradiv, številom in usposobljenostjo referenčnih knjižničarjev ter na splošno – s študijskimi pogoji v prostorih knjižnice, motijo jih hrup, osvetlitev, oprema ipd. Sicer pa elektronske informacijske vire in storitve knjižnic univerze poznajo slabo in jih redko uporabljajo. Slabo poznajo tudi iskalna orodja za odkrivanje informacij in se hitro zadovoljijo z informacijskimi viri, ki jih najdejo s spletnimi iskalniki.

Pokazalo se je tudi, da jih velik delež knjižnic univerze ne prepozna kot pomembnih za njihovo raziskovalno delo v okviru podiplomskega študija oziroma kot partnerje pri iskanju ter izbiri informacijskih virov.

Strateški dokumenti knjižnic in njihovih podpornih institucij

Avtorica Simone Fühles-Ubach (Univerza uporabnih znanosti Köln, Köln, Nemčija) je v prispevku *Libraries: Centre or Periphery?* opozorila, da morajo knjižnice same poskrbeti, da bodo zavemale osrednje mesto znotraj matičnih organizacij in ne bodo ostajale na obrobju njihove pozornosti. Ugotavlja, da se knjižnice v svojih strateških dokumentih pri oblikovanju vizije, poslanstva in ciljev v prvi vrsti usmerjajo na potrebe uporabnikov ter razvoj knjižničnih storitev in proizvodov, le malo pozornosti pa namenijo svojemu prispevku k doseganju strateških ciljev matičnih organizacij oziroma uresničevanju pričakovanih financiranj njihove dejavnosti⁸. Običajno se ne vprašajo, kako in v kolikšni meri bodo s svojo dejavnostjo prispevale k uspešnosti delovanja matične organizacije ter na kakšen način bodo svoj prispevek predstavile ožjemu in širšemu okolju. Ni namreč dovolj le slediti konceptu t. i. vključenega knjižničarja (ang. *embedded librarian*), da bi matična organizacija knjižnico postavila v središče svoje dejavnosti, knjižnični menedžment mora imeti tudi jasno strategijo komuniciranja z deležniki, še posebej tistimi, ki ji zagotavljajo finančna sredstva.

Analiza 57-ih strateških načrtov (znanstvenih in splošnih) knjižnic iz različnih evropskih držav je pokazala, da deležnikom v primerjavi z uporabniki namenijo le malo prostora. V 18-tih dokumentih matične organizacije oziroma drugi deležniki knjižnic sploh niso bili omenjeni, v 21-tih sta bili vloga ali mesto knjižnic v korporativnem okolju omenjeni le na splošno in le v 18-tih je bil natančneje opredeljen zeleni/načrtovani prispevek knjižnice k uresničevanju strateških ciljev matične organizacije oziroma financiranja dejavnosti. Avtorica prispevka je poudarila

še, da morajo biti knjižnice in njihova dejavnost vključene v strateške dokumente za knjižnice pristojnih lokalnih in državnih teles, univerz, raziskovalnih organizacij itd. Obstajati mora tudi dogovorjeni nabor kazalcev in kazalnikov uspešnosti, ki omogoča vrednotenje knjižničnih storitev in proizvodov ter njihovega prispevka k uresničevanju ciljev in končnih izidov dejavnosti podpornih institucij.

Raziskovanje vedenja in navad uporabnikov z uporabo tehnologije za sledenje pogleda

Sho Sato, Yukari Eto, Kotomi Iwaki, Tadashi Oyangi in Yu Yasuma (Univerza Doshisha, Kjoto, Japonska) so v prispevku *Gaze Behavior of Public Library Users: Evidence From an Eye-tracking Experiment* predstavili raziskavo, ki so jo v splošni knjižnici izvedli raziskovalci Univerze Doshisha z uporabo tehnologije za sledenje pogleda oziroma za spremljanje gibanja oči (ang. *eye tracking*). Vedenje uporabnikov v prostorih knjižnice je sicer eno od najbolj pogostih področij raziskovanja v bibliotekarski in informacijski znanosti, pri čemer se za zbiranje raziskovalnih podatkov običajno uporabljajo tradicionalne metode kot so: opazovanje, ankete, intervjuji in fokusne skupine, metoda sledenja pogledu pa omogoča inovativen način njihovega zbiranja. Z analizo video posnetkov pridobimo podatke o smeri pogleda osebe in točkah v prostoru, na katere je oseba usmerila svojo vidno pozornost. Pri uporabi tradicionalnih metod zbiranja podatkov na njihovo zanesljivost vplivajo različni subjektivni dejavniki, ki pogojujejo odgovore udeležencev raziskave, metoda sledenja pogledu pa zagotavlja objektivne raziskovalne podatke. Metoda se je široko uveljavila v marketinških raziskavah in na področju razvoja računalniške opreme, vse bolj pa se uporablja tudi na drugih področjih, v bibliotekarski in informacijski znanosti najpogosteje pri preučevanju vedenja uporabnikov v procesu iskanja informacij (npr. sledenje pogledu uporabnika na računalniški zaslon ali knjižne police).

Japonski kolegi so želeli preučiti načine vedenja uporabnikov, uporabo posameznih storitev in uporabniške navade ob

iskanju gradiva v knjižnici. Raziskavo so opravili v Glavni mestni knjižnici v Ebini (prefektura Kanagawa) septembra 2016, vanjo je bilo vključenih 11 udeležencev – uporabnikov knjižnice, starih med 21 in 61 let. Pri oblikovanju raziskovalnega vzorca so poleg starosti upoštevali spol in višino respondentov, oddaljenost njihovega bivališča od knjižnice ter pogostost obiskovanja knjižnice, imeti so morali zdrav vid. Vsak od njih je bil zaprosen, da v desetih minutah s knjižnih polic v katerem koli nadstropju knjižnice (razen na otroškem oddelku) v skladu s svojimi interesi izbere vsaj eno knjigo. Nato so sledili pogledu udeležencev eksperimenta, ki so bili med obiskom knjižnice opremljeni s posebnimi očali znamke ViewTracker2. Očala so zaznavala gibanje pogleda, čas zadrževanja pogleda na posameznih elementih v knjižnici (knjižne in odlagalne police, oznake na policah, knjige, računalniški zasloni za dostop do kataloga – OPAC, obvestila, oznake na tleh) in gibanje osebe skozi knjižnični prostor. Med rezultati raziskave je npr. zanimiv podatek o višini knjižne police, na kateri so udeleženci svoje poglede zadrževali najdlje. Podobno kot v marketinških raziskavah, opravljenih v veleblagovnicah, so tudi v primeru preučevane knjižnice ugotovili, da so največ vidne pozornosti uporabnikov deležne zgornje knjižne police (v preučevani knjižnici šesta in sedma)⁹.

Uporaba metodologije person in scenarijev v uporabniških raziskavah

Vandana Singh (Univerza Tennessee, Knoxville, ZDA) je v prispevku *Personas and Scenarios as a Methodology for Information Sciences: Strengths, Weaknesses, and Examples* predstavil možnost uporabe metodologije person in scenarijev¹⁰ v bibliotekarski in informacijski znanosti. Gre za kvalitativno metodologijo, ki se uporablja v različnih disciplinah kot način pridobivanja podatkov za načrtovanje ter preverjanje politik, dejavnosti ali proizvodov. Scenariji so se najprej uporabljali kot orodje za preučevanje prihodnosti, danes gre za široko uporabljano metodologijo, tako v načrtovanju dejavnosti kot tudi pri

testiranju primernosti izbranih razvojnih usmeritev, storitev in proizvodov. Metoda oblikovanja (osebnih/uporabniških) scenarijev nam je lahko v pomoč pri uporabniško usmerjenem načrtovanju knjižničnih storitev in proizvodov, pri katerem moramo dobro poznati vedenje, potrebe, želje, zahteve in omejitve ciljne skupine končnih uporabnikov.

Persone so v raziskovalnem kontekstu namišljene osebe, ki izražajo želje oziroma potrebe potencialnih uporabnikov naših storitev ali proizvodov. S pomočjo vnaprej oblikovanih scenarijev od sodelujočih v raziskavi pridobimo podatke o tem, na kakšen način bi lahko uresničili potrebe oziroma želje namišljenih oseb (person). Avtor je predstavil primere uporabe tipičnih namišljenih oseb – uporabnikov in njihovih lastnosti, ter scenarije, ki so neposredno povezani z dejavnostjo, ki jo izvajamo ali želimo izvajati. Metodologija

ima tako prednosti kot tudi slabosti, ki jih moramo upoštevati ob zasnovi raziskave¹¹.

Družbena vrednost in vpliv knjižnic na okolje

Antti Seppänen (Regionalna državna upravna agencija za južno Finsko, Hämeenlinna, Finska) in Hari Laihonon (Univerza Tampere, Tampere, Finska), sta prispevek *Public Value and Performance of Libraries - Measuring the Impact of a New Customer-orientated Service Innovation* predstavila v posebnem programskem sklopu o merjenju vrednosti in vpliva knjižničnih storitev na uporabnike in širše okolje. Z vidika okolja knjižnic lahko prepoznamo dve splošni vrednosti knjižnic, tj. družbeno (socialno, kulturno, izobraževalno itd.) in ekonomsko vrednost, ki ju lahko opredelimo v odnosu do posameznika ali družbe kot celote. Posameznik oziroma družba imata zaradi

⁹Prvi izsledki raziskave so dostopni na naslovu: <https://pt.slideshare.net/minzfly/gaze-behavior-of-public-library-users-evidence-from-an-eyetracking-experiment>.

¹⁰Metodologijo person in scenarijev predstavlja v svojem doktorskem delu *Personas and Scenarios in Use* švedska avtorica Rósa Guðjónsdóttir. Publikacija je dostopna na naslovu: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:319155/FULLTEXT01.pdf>.

¹¹Konkretno raziskovalno izkušnjo in nasvete za uporabo metodologije person in scenarijev predstavljata avtorici Sabine Madsen in Lene Nielsen v prispevku *Exploring Persona-Scenarios – Using Storytelling to create Design Ideas*, dostopnem na naslovu: https://hal.inria.fr/hal-01056234/PDF/10-persona-scenarios_12Nov2009.pdf. Primer uporabe omenjene metodologije v raziskavi uporabnosti digitalne knjižnice video posnetkov opisuje prispevek avtorjev Mari-Carmen Marcos, Gary Marchionini in Terrell Russell *User Scenarios in Open Video Digital Library Redesign*, dostopen na naslovu: <http://aipo.es/articulos/2/13.pdf>.

¹²Glej več: http://www.espoof.fi/en-US/Housing_and_environment/City_centres/MatinkylaOlari/Iso-Omena_Service_Centre. Video predstavitev centra je dostopna na naslovu: https://www.youtube.com/watch?v=mNXV6XRP_To.

¹³Na Finskem Zakon o splošnih knjižnicah lokalnim upravam in državnim regionalnim upravnim agencijam predpisuje opravljanje evalvacij dejavnosti splošnih knjižnic na območju občin in regij, za evalvacijo na nacionalni ravni je pristojno Ministrstvo za izobraževanje in kulturo. Rezultati evalvacij morajo biti javno objavljeni. Angleški prevod zakona je dostopen na naslovu: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaanokset/2016/en20161492>.

¹⁴Besedilo prispevka je dostopno na naslovu: <https://irenelopatovska.files.wordpress.com/2012/09/qqml17-experiential-learning-lopatovska-26apr17.pdf>

¹⁵Fakulteta za informacije deluje v okviru visokošolskega inštituta Pratt, ki ga je leta 1887 ustanovil Charles Pratt. Ustanovljena je bila leta 1890 in je kot prva v Severni Ameriki organizirala študijski program s področja bibliotekarske in informacijske znanosti. Glej več: <https://www.pratt.edu/> in <https://www.pratt.edu/academics/information/>

¹⁶Predstavitev projektov, s katerimi se fakulteta vključuje v svoje okolje, je dostopna na naslovu: <https://www.pratt.edu/the-work/filtered/null/school-of-information/>.

¹⁷Univerza Toronto deluje v treh kampusih – eden je umeščen v središče mesta, druga dva na njegovo obrobje – v območji Scarborough in Mississauga.

¹⁸Glej: <https://utsc.library.utoronto.ca/>

delovanja knjižnic določene koristi, pridobljene zaradi njihove družbene in/ali ekonomske vrednosti. Družbena in ekonomska vrednost knjižnic torej posredno in neposredno vplivata/ učinkujeta na posameznika in okolje. Merjenje vrednosti in vpliva je postalo v zadnjem desetletju osrednja tema evalvacijskih raziskav, s katerimi želijo knjižnice pridobiti dokaze o upravičenosti vlaganj v njihovo dejavnost.

Avtorja sta opozorila, da knjižnice vedno več storitev zagotavljajo v medsebojnem sodelovanju in s povezovanjem z drugimi ponudniki javnih storitev, uvajajo nove načine delovanja ter nudijo nove, inovativne uporabniške storitve. To pa hkrati pomeni, da za ugotavljanje vrednosti in vpliva tovrstnih storitev potrebujejo tudi nove evalvacijske metode in nove kazalce uspešnosti delovanja. Empirična raziskava je bila v marcu in aprilu 2017 izvedena v finskem mestu Espoo med obiskovalci novega javnega storitvenega centra (Iso Omena Service Centre¹²), ki prebivalcem omogoča enostaven dostop do različnih javnih služb. Pokazala je visoko stopnjo njihovega zadovoljstva z umestitvijo javnih služb v trgovsko središče. Storitveni center vključuje knjižnico, mladinski center, kliniko za matere in otroke, zdravstveni dom, službe za mentalno zdravje in preprečevanje zasvojenosti, center za socialno zavarovanje, prostore za individualno in skupinsko delo ipd., ter predstavlja prostor za srečevanje prebivalstva s kulturo in umetnostjo. Nahaja se v vrhnjem nadstropju velikega trgovskega centra Iso Omena. V prispevku sta avtorja predstavila storitve omenjene hibridne ustanove, vlogo in pomen knjižnice v njenem delovanju ter načine merjenja vpliva in učinkov dejavnosti knjižnice. Poudarila sta, da ni dovolj le zbirati podatke, najpomembnejši sta njihova analiza in interpretacija ter dialog z deležniki o uspešnosti delovanja knjižnic¹³.

Spremljanje razvoja vizualne pismenosti otrok

Irene Lopatovska (Prattov inštitut, Fakulteta za informacije, New York, ZDA) je v prispevku *Pursuing Research Education*

*and Library Outreach Goals: A Case Study of Visual Literacy Project*¹⁴ predstavila delo na projektu, katerega tematika je bila spremljanje razvoja vizualne pismenosti med najmlajšimi. Fakulteta za informacije¹⁵ daje v pedagoškem procesu velik pomen povezovanju teorije in prakse, zato študente vključuje v različne raziskovalne projekte, kjer lahko nova znanja pridobivajo z izkustvenim učenjem. Kot projektne partnerje fakulteta v raziskovalno delo vključuje različne lokalne kulturne organizacije, med njimi tudi knjižnice¹⁶.

V omenjenem projektu je (v okviru študijskega predmeta o raziskovalnih metodah) sodelovalo osem podiplomskih študentov in Splošna knjižnica Brooklyn (New York). Udeleženci raziskave so bili najmlajši uporabniki knjižnice, stari od dveh do štirih let, vključenih jih je bilo 30. Cilj projekta je bil preučitev rezultatov vizualnega opismenjevanja otrok. Prek različnih umetniških del so otroci spoznavali in se učili o barvah, oblikah, linijah in strukturah, tako v umetnosti kot v vsakdanjem življenju. Umetniška dela so bila kot sredstvo za izvajanje omenjenih delavnic izbrana zaradi širine, ki jo prinašajo prek barv, materialov in vsebine (tople in mrzle barve, svetle in temne barve, ostre in mehke linije ...). Ker je na temo vizualne pismenosti objavljenih le malo raziskovalnih rezultatov, je izvajalce projekta zanimalo, s kakšnim predhodnim poznavanjem omenjenih tem so otroci obiskali delavnice, kako so sprejemali in sledili navodilom, vezanim na vizualno opismenjevanje in katera znanja so na delavnicah usvojili. Projekt je bil zelo dobro sprejet tako med udeleženci kot tudi starši otrok.

Uporabniška izkušnja spletne strani knjižnice

Vsebina in primerna postavitev spletne strani knjižnice omogočata enostaven in učinkovit dostop do informacij o knjižnici, njenih storitvah in informacijskih virih, ki je v digitalnem času in ob digitalnem uporabniku še kako pomemben. Žal se knjižnice pri ustvarjanju spletnih strani pri izbiri vsebin in načinu njihove predstavitve

vse prevečkrat odločajo na osnovi lastne presoje o tem, kaj naj bi bilo za uporabnike pomembno in zanimivo ter predhodno ne preučijo njihovih dejanskih potreb. Na Univerzi Toronto Scarborough¹⁷ (Kanada) so mnenje o spletni strani univerzitetne knjižnice¹⁸, njeni uporabnosti in zanimivosti, kakor tudi predloge za spremembe in izboljšave, poiskali med obiskovalci spletne strani, študenti. Na konferenci sta Sarah Guay in Lola Rudin v prispevku z naslovom *Understanding User Habits for the Improvement of Library Websites: A Usability Case Study at the University of Toronto Scarborough* predstavili primer raziskovanja uporabniške izkušnje (ang. UX – User Experience) spletne strani knjižnice. Gre za izkušnjo obiskovalca spletne strani o tem, kako se mu zdi spletna stran privlačna, ali na njej najde iskano in kako hitro to najde, na kakšen način pride do iskane informacije, so prehodi med podstranmi dovolj hitri, so vsebinske kategorije izbrane in razporejene tako, da se obiskovalec dobro znajde med njimi ipd. Uporabniška izkušnja bo za lastnika spletne strani dobra, če bo ciljni skupini njenih obiskovalcev ponudila to, kar od nje pričakujejo.

Z metodo testiranja uporabnosti so želeli raziskovalci pridobiti informacije o navadah in pričakovanih študentov ob obisku spletne strani knjižnice ter identificirati kritična področja spletne strani, ki spodbujajo negativno uporabniško izkušnjo in so potrebna izboljšav. Raziskava je bila opravljena na vzorcu dvajsetih študentov, starih od 18 do 24 let, zbiranje podatkov pa je potekalo z uporabo kvalitativnih in kvantitativnih raziskovalnih metod. Nekatere ugotovitve so raziskovalce presenetile. Ugotovili so na primer, da študentje ob vstopu na spletno stran ne pogledajo najprej vrstice za krmarjenje na vrhu spletne strani, ampak se takoj pomaknejo na dno strani, ne glede na to, katero napravo uporabljajo. Moti jih dolgočasno pomikanje proti dnu strani, kjer šele lahko najdejo povezavo do referenčnega knjižničarja za njihovo študijsko področje. Iskanje informacijskih virov z uporabo abecednih seznamov vrste A-Z se jim zdi zamudno, saj je po njihovem mnenju na spletni strani prevelik

■ V prispevku *Analysis of Open Access Publications of the Researchers from Slovenia: Impact and Economics* so Miro Pušnik, Doris Dekleva Smrekar, Maja Vihar (Centralna tehniška knjižnica Univerze v Ljubljani), Stojan Pečlin (ARRS) in **Primož Južnič** (Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, FF UL) predstavili rezultate analize modelov objavljanja znanstvenih člankov slovenskih raziskovalcev v letu 2015, s posebnim poudarkom na objavah v odprto dostopnih revijah.

nabor vsebin. Med ponujenimi načini in orodji za iskanje informacijskih virov se ne znajdejo najbolje, vsebine pa bi na spletni strani raje imeli organizirane v dveh in ne v treh stolpcih.

Knjižnične storitve za migrante

V splošni knjižnici romunskega mesta Galati, ki leži na meji z Moldavijo in Ukrajino, so se odločili oblikovati in ponuditi knjižnične programe za novo ciljno skupino svojih uporabnikov – migrante. Referat z naslovom *A Potencial New Library Service Designed for Refugees* je predstavila Iona Monica Chicu. Romunija je sicer ob zadnjih migracijskih tokovih sprejela le manjše kvote beguncev, ima pa sicer natančno izdelan program njihove integracije v romunsko družbo, v katerega so vključene različne nevladne organizacije. V letu 2010 je bil sprejemni center vzpostavljen v mestu Galati, kasneje so sprejete imigrante ob prihodu v manjših skupinah nameščali neposredno po nastanitvenih centrih v posameznih občinah.

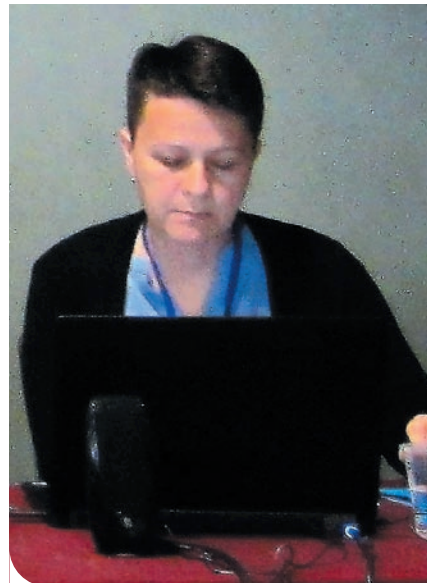

■ **Marijan Špoljar** (Mestna knjižnica Ljubljana) in Sandra Jesenek (Mariborska knjižnica) sta v prispevku *The Web-Based Application for Reference Service Statistics: Use and Data Analysis in Public Library - Case Study: Ljubljana City Library and Maribor Public Library* predstavila uporabo in delovanje aplikacije za beleženje informacij v splošni knjižnici (Belinfo).

Splošna knjižnica V.A. Urechia¹⁹ je posebno pozornost namenila uporabnikom, ki večinoma ostajajo v Romuniji le začasno, saj so njihov končni cilj zlasti severnoevropske države. Kljub temu se morajo vključiti v vsakdanje življenje mesta, v katerem prebivajo trenutno, se spoprijeti z vsakodnevnimi izzivi in hkrati ostati v stiku s tistimi, ki so jih pustili v svojih domovinah. V svojo ponudbo dejavnosti je knjižnica, v sodelovanju z romunskim imigracijskim uradom, vključila izobraževanja, namenjena temu tipu uporabnika. Delo poteka v manjših skupinah, kjer se posameznikom predstavijo knjižnica in njene storitve, možnost uporabe gradiva (učenje jezika, preživljanje prostega časa) in možnosti povezovanja z zunanjim svetom z uporabo brezplačnega dostopa do interneta v knjižnici.

Vpliv in ekonomika odprtega dostopa

V prispevku *Analysis of Open Access Publications of the Researchers from Slovenia:*

■ Izpostavili bi še prispevek **Petruše Miholič** (Univerza na Primorskem) *A Survey of Researchers' Use of Scientific Literature at the University of Primorska*, v katerem je predstavila rezultate ankete o uporabi elektronskih informacijskih virov med raziskovalci primorske univerze.

Impact and Economics so Miro Pušnik, Doris Dekleva Smrekar, Maja Vihar (Centralna tehniška knjižnica Univerze v Ljubljani), Stojan Pečlin (ARRS) in Primož Južnič (Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, FF UL) predstavili rezultate analize modelov objavljanja znanstvenih člankov slovenskih raziskovalcev v letu 2015, s posebnim poudarkom na objavah v odprto dostopnih revijah. Založniki tovrstnih revij uporabljajo različne poslovne modele, predmet raziskave so bile objave v revijah v »zlatem« in »hibridnem« odprtem dostopu. Avtorji so poudarili, da se letni stroški dostopa do člankov v plačljivih elektronskih revijah zaradi stalne rasti naročnin povečujejo še bolj kot v primeru tiskanih revij. Pojavljanje odprto dostopnih revij naj bi bila alternativa, ki bi podpirala načela odprte znanosti, kar pa je zaradi profitne naravnosti založnikov ogroženo. Plačevanje stroškov objav (Article Processing Charges, APC) v revijah z »zlatim« oziroma »hibridnim« modelom odprtega dostopa je postala

Ugotovili so na primer, da študentje ob vstopu na spletno stran ne pogledajo najprej vrstice za krmarjenje na vrhu spletne strani, ampak se takoj pomaknejo na dno strani, ne glede na to, katero napravo uporabljajo.

tržna niša založnikov. Stroški objav odprtih člankov so praviloma najvišji pri komercialnih založnikih in v »hibridnih« revijah, pri slednjih zasledimo tudi t. i. dvojno plačevanje storitev dostopa, saj kljub plačevanju stroškov objav, založniki naročnin na revije ne znižajo. Avtorjem sredstva za objavo zagotovijo matične raziskovalne organizacije, financer raziskave ali druge organizacije, v mnogih primerih pa predstavljajo breme avtorja samega.

Avtorji so analizirali 5061 objavljenih člankov, med katerimi jih je bilo v odprto dostopnih revijah (»zlato« ali »hibridni« dostop) objavljenih 1065 (21 %) ²⁰. Povprečni strošek objave je znašal 1609 EUR, za članke v »hibridnem« dostopu 2219 EUR ter za članke v »zlatem« dostopu 1324 EUR. Članki, objavljeni v »hibridnih« revijah so bili citirani v bistveno večjem številu kot tisti v revijah z »zlatim« dostopom, ravno tako članki, pri katerih so bili kot soavtorji vključeni raziskovalci iz drugih držav v primerjavi s soavtorji izključno iz slovenskega raziskovalnega okolja. Ugotovljeno je bilo tudi, da dosega revije s »hibridnim« odprtim dostopom bistveno nižji faktor vpliva kot tiste z »zlatim« modelom dostopa ²¹.

Evalvacija metapodatkov v spletnih knjigarnah

Tjaša Jug in Maja Žumer (Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost

in knjigarstvo, FF UL) sta v prispevku *Evaluating Metadata in Online Bookstores* predstavili zanimivo tematiko, ki je z razvojem knjižnih spletnih trgovin v tujini že dalj časa predmet poglobljenih raziskav. Pojem metapodatki predstavlja v kontekstu knjižnega trga strukturirane podatke, ki opisujejo značilnosti publikacij ter omogočajo njihovo prepoznavo, odkrivanje, uporabo in upravljanje. Kakovostni metapodatki pripomorejo k večji spletni prodaji publikacij, zato v tujini založniki in druge organizacije veliko pozornosti namenjajo preučevanju metapodatkovnih standardov in shem ter njihovi poenoteni uporabi. O opremljanju knjig z metapodatki ter o njihovi obliki govorijo različni dokumenti in številna priporočila, objavljena na spletu, vendar se v prvi vrsti nanašajo na zagotavljanje kakovosti knjižničnih katalogov, manj pa je znanega o tem, katere informacije dejansko prinašajo o knjigah, dostopnih v spletnih knjigarnah. Avtorici sta zato v svoji raziskavi ugotavljali, kateri metapodatki so dostopni in na kakšen način so predstavljene informacije o knjigah v izbranih ameriških in slovenskih spletnih knjigarnah. Rezultate sta primerjali z različnimi priporočili ter določili 46 metapodatkovnih elementov, ki so bili pripoznani kot pomembni za končnega uporabnika pri iskanju ter izboru določene publikacije. Ugotovili sta, da spletne knjigarne sicer nudijo osnovne metapodatke in v nekaterih primerih tudi dodatne informacije o knjigah, le redko pa

uporabnika usmerijo na povezana oziroma sorodna dela – slednje je bilo opazno zlasti v primeru izbranih slovenskih spletnih knjigarn.

Računalniška aplikacija za beleženje referenčne dejavnosti

Marijan Špoljar (Mestna knjižnica Ljubljana) in Sandra Jesenek (Mariborska knjižnica) sta v prispevku *The Web-Based Application for Reference Service Statistics: Use and Data Analysis in Public Library - Case Study: Ljubljana City Library and Maribor Public Library* predstavila uporabo in delovanje aplikacije za beleženje informacij v splošni knjižnici (Belinfo). Posredovanje informacij uporabnikom knjižnice (referenčno delo) je osnovna dejavnost splošnih knjižnic, ki jo le-te izvajajo glede na zakonske predpise, vendar jo je težko meriti. Knjižnice zbirajo statistične podatke o uporabi knjižnice (članstvo, obisk, izposoja, knjižnična zbirka ...), o referenčnih storitvah pa večinoma nimajo relevantnih podatkov.

Bibliotekarji Mestne knjižnice Ljubljana so skupaj z njenim Oddelkom za informatiko leta 2011 razvili lastno računalniško aplikacijo za sprotno spremljanje posredovanih informacij, imenovano Belinfo. Poleg beleženja posredovanih informacij aplikacija omogoča tudi beleženje internega dela bibliotekarjev. V prispevku sta avtorja predstavila načrtovanje, metodologijo in uporabo omenjene aplikacije v dveh največjih slovenskih splošnih knjižnicah, tj. Mestni knjižnici Ljubljana in Mariborski knjižnici. Podatke, ki jih knjižnica pridobi z uporabo aplikacije, lahko uporabi za relevantno predstavitev osnovne dejavnosti, načrtovanje pridobivanja knjižničnega gradiva in upravljanje človeških virov v knjižnici.

¹⁹Knjižnica je bila ustanovljena leta 1889, prvi knjižni fond ji je doniral akademik Vasile Alexandrescu Urechia.

²⁰V analiziranem letu je bilo odprto dostopnih objav relativno malo, vendar avtorji predvidevajo, da se bo njihovo število v prihodnjih letih povečalo, saj nacionalna strategija odprte dostopnosti stanstvenih objav ureja tudi financiranje objav v »zlatem« in »hibridnem« dostopu.

²¹Do objave v reviji QQML je članek dostopen na naslovu: <http://www.ck.uni-lj.si/users/pusnik/clanekqqml.pdf>.

Posameznik oziroma družba imata zaradi delovanja knjižnic določene koristi, pridobljene zaradi njihove družbene in/ali ekonomske vrednosti. Družbena in ekonomska vrednost knjižnic torej posredno in neposredno vplivata/učinkujeta na posameznika in okolje.

Poznavanje in uporaba elektronskih informacijskih virov in storitev

Melita Ambrožič in Damjana Vovk (Narodna in univerzitetna knjižnica) sta v prispevku *Knowledge and Use of Electronic Information Resources and Services by Library Users: The Case of the National and University Library in Ljubljana* predstavili rezultate spletne ankete o poznavanju in uporabi elektronskih informacijskih virov in storitev knjižnice, v kateri je sodelovalo 1174 uporabnikov in tistih, ki elektronskih virov oziroma storitev knjižnice do anketiranja še niso uporabljali.

Čeprav je večina anketirancev navedla, da imajo dovolj znanj za iskanje in uporabo elektronskih virov oziroma da le včasih pri tem potrebujejo pomoč, v primeru ko sta jim na razpolago tako tiskana kot elektronska različica določenega gradiva, uporabijo pogosteje tiskano gradivo. V elektronski obliki jih največji delež najraje bere časnike oziroma referenčno gradivo. Za začetek iskanja informacij, ki jih potrebujejo za svoj študij oziroma znanstvenoraziskovalno delo, anketiranci najpogosteje uporabijo katerega od spletnih iskalnikov oziroma elektronski katalog slovenskih knjižnic. Strokovna dela, objavljena v odprtem dostopu, je do anketiranja sicer že uporabljalo tri četrtine anketirancev, a dobra petina jih z možnostjo odprtega dostopa do publikacij še ni bila seznanjena. Informacije o elektronskih virih in storitvah knjižnice anketiranci v največjih deležih pridobijo na spletni strani knjižnice oziroma v okviru študijskega procesa od pedagoških delavcev, družbena omrežja, tečaji in tiskane publikacije knjižnice kot medij za informiranje uporablja le manjši delež anketirancev.

Nekaj več kot četrtina anketirancev je navedla, da do anketiranja elektronskih virov in storitev knjižnice še niso uporabljali. Kot najpomembnejši razlog za to naj bi bila težavnost branja gradiv na računalniškem zaslonu. Tisti, ki so elektronske vire/storitve že uporabljali, so najpogosteje uporabljali elektronski katalog knjižnice. Čeprav knjižnica uporabnikom zagotavlja zmogljivo orodje (iskalnik) za sočasno iskanje po različnih elektronskih informacijskih virih, slednjega do anketiranja še ni uporabila polovica anketirancev, ki so pred anketiranjem že uporabili katerega od elektronskih virov ali storitev knjižnice. Le majhen delež anketirancev je že kdaj uporabil storitev izposoje elektronskih knjig, jih je pa več kot tri četrtine že uporabljalo gradiva, dostopna prek portala Digitalne knjižnice Slovenije. Najvišjo stopnjo zadovoljstva so anketiranci prisodili elektronskemu katalogu knjižnice.

Pomen elektronskih informacijskih virov za raziskovalce

Izpostavili bi še prispevek Petruše Miholič (Univerza na Primorskem) *A Survey of Researchers' Use of Scientific Literature at the University of Primorska*, v katerem je predstavila rezultate ankete o uporabi elektronskih informacijskih virov med raziskovalci primorske univerze. Rezultati raziskava so pokazali pomembnost elektronskih virov informacij za raziskovalce in njihovo raziskovalno delo, odkrili pa tudi nekatere razlike med raziskovalnimi področji ter povezavo med dostopom do elektronskih virov informacij in številom objavljenih znanstvenih člankov.

Avtorica je ugotovila, da kar 86,6 % sodelujočih v anketi znanstvena dela

objavlja v mednarodnih recenziranih znanstvenih revijah, prek odprtega dostopa le četrtina (24,7 %). Slabi dve tretjini (59,8 %) vprašanih pri raziskovalnem delu večkrat na teden ali vsak dan uporabljajo elektronske revije, tiskane knjige dobra polovica (51,9 %). Nekaj manj kot tretjina (30,8 %) jih vsakodnevno uporablja ScienceDirect, dobra petina (22,0 %) pa SpringerLink in JSTOR. Za preučevano obdobje (2010-2014) je bila ugotovljena šibka pozitivna in statistično značilna povezava med pogostostjo uporabe tiskanih knjig in številom objavljenih znanstvenih člankov. Raziskovalci, ki več objavljajo v mednarodnih recenziranih znanstvenih revijah v primerjavi s tistimi, ki v mednarodnih recenziranih znanstvenih revijah ne objavljajo, statistično značilno pogosteje kot informacijski vir uporabljajo baze podatkov. Obstaja tudi statistično značilna povezava med znanstvenim področjem, na katerem delujejo anketirani raziskovalci, in uporabo različnih elektronskih informacijskih virov (ScienceDirect, SAGE, Emerald, EBSCOhost in JSTOR). ScienceDirect pogosteje uporabljajo raziskovalci s področja naravoslovja in ostalih področij, ki niso družboslovje ali humanistika, manj pa uporabljajo elektronske vire SAGE, Emerald in EBSCOhost. Informacijski vir JSTOR najpogosteje uporabljajo humanisti. ●

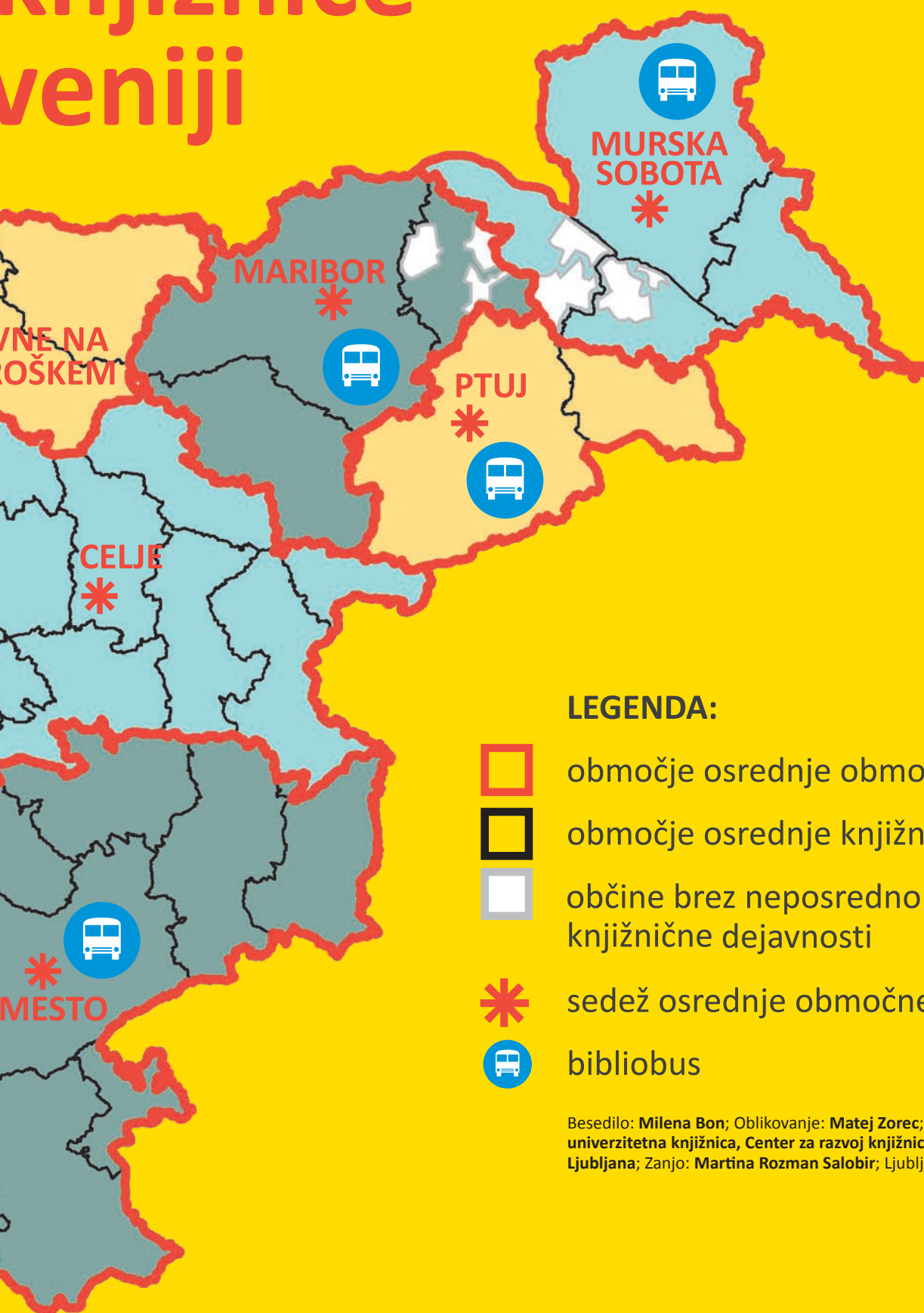
Zahvala

Za jezikovni pregled prispevka se zahvaljujemo kolegu Marjanu Gujtmantu.

knjižnice veniji

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

LEGENDA:

- območje osrednje območne knjižnice
- območje osrednje knjižnice
- občine brez neposredno dostopne knjižnične dejavnosti
- sedež osrednje območne knjižnice
- bibliobus

Besedilo: Milena Bon; Oblikovanje: Matej Zorec; Izdala: Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic, Turjaška 1, 1000 Ljubljana; Zanj: Martina Rozman Salobir; Ljubljana, oktober 2017

212
občin
ustanavljanje,
financiranje

Ministrstvo
za kulturo
zakonodaja,
sofinanciranje,
nadzor

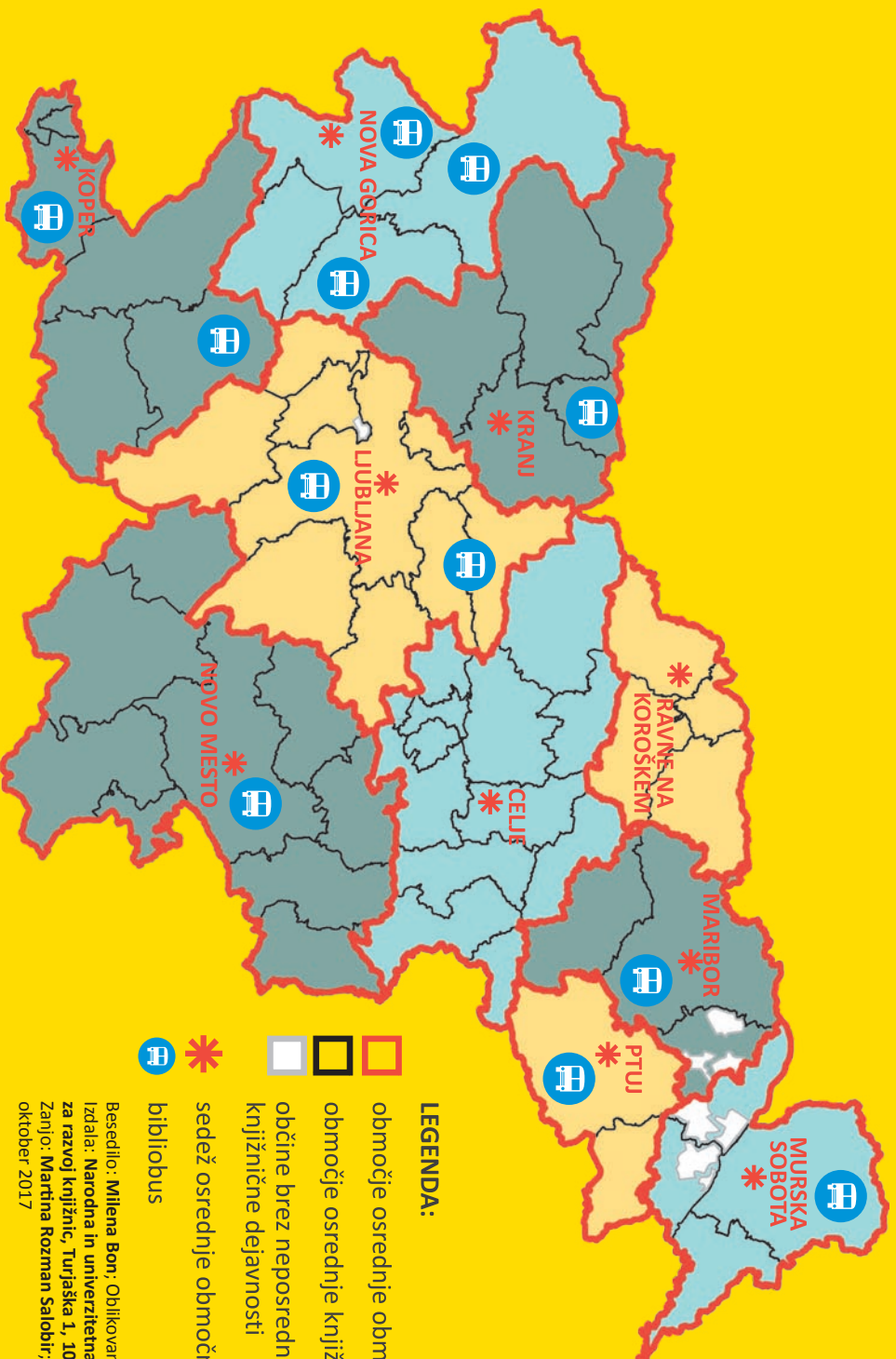
271
krajevnih
knjižnic

38
občin zagotavlja
dejavnost z
bibliobusi ali
premičnimi
zbirkami

12
bibliobusov

Združenje
splošnih
knjižnic
razvijanje in
poenotenje
delovanja

Zveza
bibliotekarskih
društev Slovenije
strokovno
delo

Besedilo: Milena Bon. Oblikovanje: Matej Zorec;
Izdala: Narodna in univerzitetna knjižnica, Center
za razvoj knjižnic, Turjaška 1, 1000 Ljubljana;
Zanjo: Martina Rozman Salobir, Ljubljana,
oktober 2017

Center
za razvoj
knjižnic

Splošne knjižnice v Sloveniji

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Center za
razvoj
knjižnic

Narodna
in univerzitetna
knjižnica
osrednja
državna
knjižnica

Institut
informacijskih
znanosti
nacionalni vzajemni
bibliografski
sistem
(COBISS)

Nacionalni svet
za knjižnično
dejavnost
posvetovalno
telo vlade

10
osrednjih
območnih
knjižnic

93
postajališč
premičnih
zbirk

58
splošnih
knjižnic

166
občin z eno
knjižnico
ali več

8

občin brez
neposredno
dostopne
knjižnične
dejavnosti

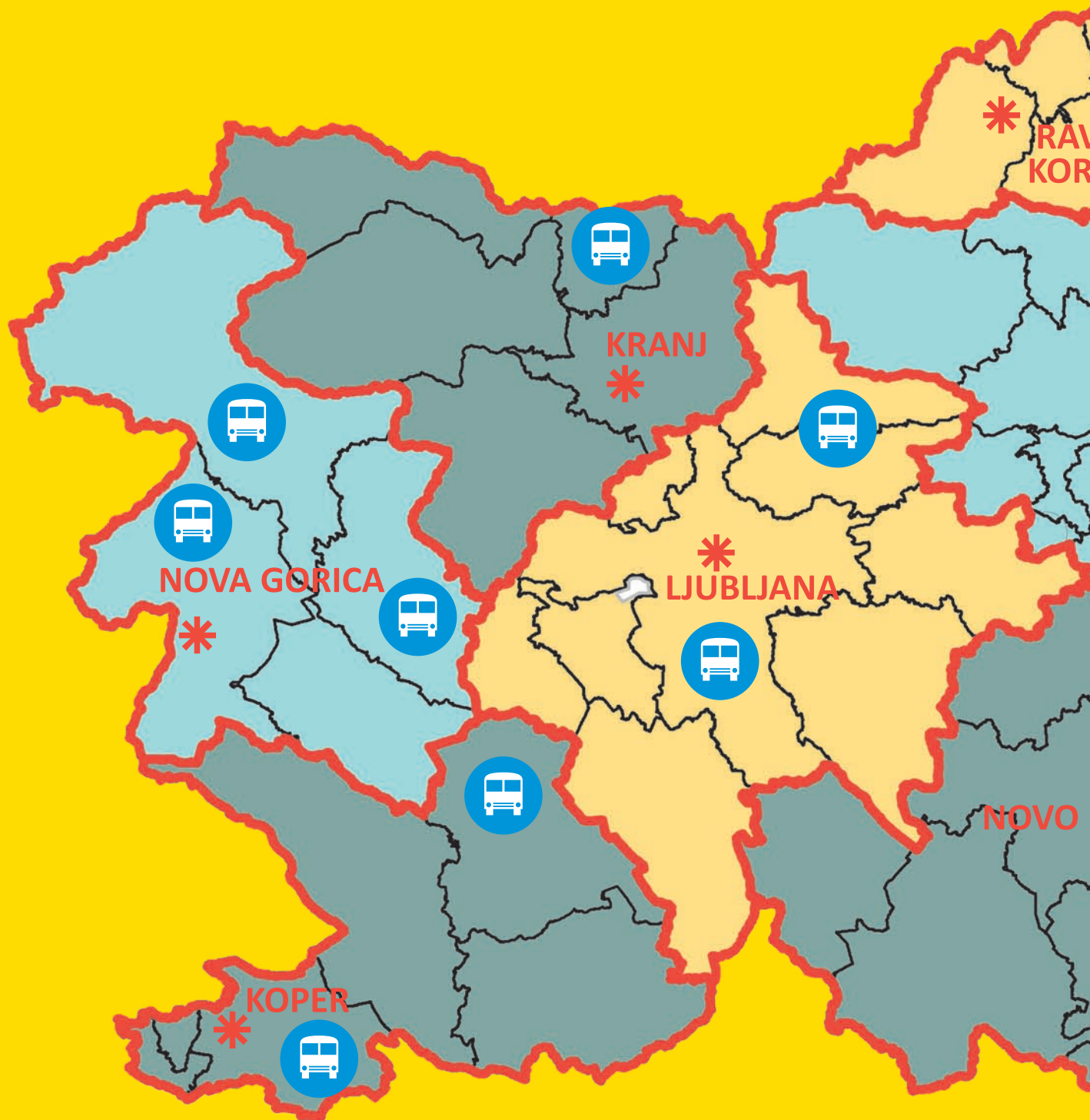
720

postajališč
bibliobusov

Center
za razvoj
knjižnic

Splošne v Slo

Piranska kamišibajkerka v Franciji navdušila množico

Mateja Kambič

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
Mateja.Kambic@nm.sik.si

S pripovedovanjem ob slikah na malem odru Špela razveseljuje otroke v knjižnicah, šolah in vrtcih. Pripoveduje v domovih za upokojence in dnevnih centrih in odraslim s posebnimi potrebami v Varstveno delovnih centrih. Letos se je udeležila pripovedovalskega festivala Festival interculturel du conte na Île de Vassivière v Franciji. Da bi podrobneje spoznali to japonsko umetnost pripovedovanja zgodb ob slikah na malem odru, sem Špeli Pahor zastavila nekaj vprašanj.

Špela, kje se je zgodilo prvo, usodno srečanje s kamišibajem?

V Piranu, na Židovskem trgu, avgusta leta 2014. Bila sem pri maši v cerkvi sv. Štefana in slučajno nisem šla domov po ulici, ampak čez Židovski trg. Neka gospa me je prijazno povabila, naj se pridružim gledalcem. Potem sem bila tam tri večere zapored kuhana in pečena. Ogledala sem si vse predstave in ostala kot začarana.

Zakaj vas je kamišibaj gledališče tako prevzelo?

Pravzaprav ne vem, ali pa je to težko opisati. Morda so bile to slike, sam način pripovedovanja ob slikah, privlačni mali

odri, dobri pripovedovalci, glasba, vzdušje na malem trgu med starimi piranskimi hišami, prijazni ljudje...

Katere veščine so potrebne za kamišibaj predstavo?

Pravzaprav o tem vem zelo malo. Pritegneta tako dobra risba kot način pripovedovanja.

Kaj pa pripomočki?

Lesen oder in slike so najbrž čisto dovolj. Lahko še dve leseni palčki, s katerima udariš na začetku predstave, da pritegneš poslušalce. Nekateri tudi igrajo na različne inštrumente, uporabijo lutke, origamije in podobno.

Katera je bila vaša prva kamišibaj predstava in kaj vam je bilo takrat najlepše v procesu nastajanja in kaj najtežje? Kaj pa sedaj, ko ste že izkušeni?

Prvo leto sem pripravila legendo o sv. Juriju, ki je v Piranu, pred skoraj 700 leti, rešil dva ribiča pred hudim neurjem. Ker nisem vešča risanja, sem si pomagala s kolažem. Najlepše je bilo, ko so mi ob sestavljanju slik ali ko sem si predstavljala poslušalce, prihajale na misel zabavne zgodbe, ob katerih sem se še sama smejala. Najtežje pa je bilo premagati tremo. Tisto leto sem poleg legende o sv. Juriju, ki sem jo sestavljala kakih štirinajst dni, na hitro naredila risbe še za tri istrske ljudske zgodbe. Želela sem se pridružiti ostalim kamišibajkarjem tudi v četrtek, dan pred uradnim začetkom festivala. Pripovedovali smo na Tartinijevem trgu, v parku pri pomorskem muzeju, Jelena Sitar Cvetko pa tudi na Prvomajskem trgu. Sicer pa ne morem reči, da sem izkušena. Na festivalu sodelujejo tudi lutkarji, gledališki igralci, ilustratorji, slikarji, glasbeniki... Teh izkušenj nimam, rada pa pripovedujem. In mislim, da pripovedujem s srcem in z dušo.

Vaja gotovo dela mojstra. Kako sami doživljate napredek v ustvarjanju?

Meni je bila likovna umetnost vedno všeč, nisem se ji pa nikoli prav veliko posvečala. Uživam predvsem v pripovedovanju. Napredek pa najbrž opazijo drugi. Vsaj nekateri mi to tudi povedo.

Udeležba na mednarodnem festivalu gotovo ni kar tako. Kako je prišlo do sodelovanja?

Želela sem si novih izkušenj. Brskala sem po internetu in našla nekaj festivalov v Franciji in različnih frankofonskih državah. Poslala sem prijavo v Vassivière, sprejeli so jo in me uvrstili v program. Kasneje sem izvedela, da dobijo vsak dan zelo veliko prijav, tako da sem imela res srečo, da sem se festivala lahko udeležila.

Ste se za to gostovanje posebej pripravljali, ste pripravili novo kamišibaj uprizoritev?

Najprej sem hotela predstaviti istrsko ljudsko Kraljična in pastir, s katero sem sodelovala na lanskem kamišibaj festivalu v Piranu. Prevedla sem jo v francoščino

■ Špela Pahor je etnologinja, pravljíčarka in bibliotekarka, ki pravljíce pripoveduje že dvajset let. Pravzaprav so ji bile položene v zibel. Odlična pripovedovalca sta bila njen oče Miroslav in pranonca Ivana. Tako jih je poslušala in brala že v zgodnjem v otroštvu. Prisluhnila je tudi starim ljudem v vaseh slovenske Istre in zapisovala njihove pripovedi. Ljudske pravljíce tudi prevaja – iz italijanščine, francoščine, španščine in drugih jezikov v slovenščino. S kamišibajem se je prvič srečala leta 2014 in ta jo je tako prevzel, da je že poleti leta 2015 uprizorila svoje prve štiri kamišibaje. Kamišibaj gledališče je pripovedovanje ob slikah na malem odru. Prihaja z Japonske, kjer kami pomeni papir, šibaj pa gledališče. Izvajalec stoji ob malem lesenem odru, na katerem v slikah teče zgodba, ki jo ta pripoveduje. Slike prikazujejo pomembne dogodke v zgodbi podobno kot pri stripu. Izvirnost in mojstrstvo risanja ter sugestivnost pripovedovanja potegneta gledalca globoko v vrtinec dogodkov.

in se učila besedila, tako da bi lahko pripovedovala čim bolj tekoče, sproščeno in brez zatikanja. Potem sem ugotovila, da presega predpisanih deset minut in sem se odločila za filipinsko ljudsko Poroka med soncem in luno, ki sem jo tudi pripravljala za piranski festival. Ta je krajša in še slike so mi bile bolj všeč. To, da vzamem s seboj kamišibaj, pa mi je predlagala prijateljica Savina Gorišek in k sreči sem ubogala njen nasvet. Bila sem edina, ki je

pripovedovala ob slikah na malem odru in že to je pritegnilo poslušalce. Všeč jim je bila zgodba, način pripovedovanja in tudi ilustracije.

Ste morda prešteli, koliko ur dela je potrebnega za postavitve kamišibaj predstave?

Ne. Če ti je nekaj všeč, ne šteješ ur, ne dni, ne noči. Pač uživaš, ko razmišljaš, ustvarjaš in sestavljaš podobe.

Običajni japonski kamišibaj ima dvanajst do šestnajst slik, ki podobno kot v stripu prikažejo pomembne trenutke v določeni zgodbi. Se držite te sheme?

Niti tega nisem štela, a tako na pamet bi rekla, da ja.

Predstavljam si, da je bila za vas to izjemno pomembna izkušnja, ki vam je potrdila, upam, da ne ovrgla, prepričanje, da ste kot kamišibajkarka na pravi poti?

Festival v Franciji je bil res zanimiva izkušnja. V šestih dneh sem slišala pripovedovati veliko profesionalnih in tudi amaterskih pripovedovalcev. Najbolj me je navdušil François Moïse Bamba iz Burkine Faso z afriško zgodbo o radovednem slončku, zaradi katerega imajo zdaj vsi sloni rilec namesto majhnega noska. Združuje igranje na ljudsko glasbilo, petje pripovedovanje, mimiko in gibe. Izžareva neverjetno toplino, čutiti je njegovo ljubezen do dediščine, prednikov, družine, otrok, afriške kulture, poleg tega ima smisel za humor, spoštuje poslušalce in jih zna pritegniti k sodelovanju. Zelo sta mi bila všeč tudi Armelle in Peppo Audigane. Armelle ima ruske korenine, je izjemna pripovedovalka, takoj začutiš njeno slovansko dušo, močna čustva, strast in hrepenenje. Peppo, ki ima romsko poreklo, jo spremlja s harmoniko ali kakim drugim glasbilom. Tudi nekaj francoskih pripovedovalk mi je bilo všeč. Zelo sem hvaležna prijateljici Nevenki Primožič, s katero sva se skupaj odpravili na potovanje. Brez nje najbrž ne bi znala niti izstopiti na pravi metro postaji, kaj šele kupiti karte za vlak, letalo, metro in rezervirati sobe.

Ste v Franciji pripovedovali zgodbo v slovenščini ali v francoščini, nemara celo istočasno oziroma izmenično v obeh jezikih?

Kar v francoščini, saj me drugače ne bi razumeli. Nekateri so pripovedovali tudi v različnih francoskih narečjih, vendar le delčke zgodb, ostalo pa v francoščini. Kamel Guennoun in Halima Hamdane, ki prihajata iz francoskih kolonij, sta kdaj kak stavek ali več povedala tudi v arabščini. Slišati je bilo tudi italijansko pesem.

Kdo so bili poslušalci?

Festival se odvija na otoku sredi velikega jezera. Narava je prekrasna, veliko je gozdov in pašnikov, cest je malo, vasice so polne lepih hišk, na otoku je majhen ljubek gradič, svetilnik in muzej umetnosti, pa tudi forma viva in mini učni zeliščni vrt. V jezeru lahko plavaš, se po njem voziš s supom ali barčico. Sprehodi ob jezeru so čudoviti. V prostrani ogradi se pase čreda oslov, v drugi so koze, v tretji vrsta grahastih golobov in petelin, vsepovsod se spreletavajo vrabci, v stranišču gnezdiyo lastovice... Blizu jezera je majhna kamnita hiška, kjer pečejo kruh po starih receptih. Vladata mir in spokojnost. Tako da je med poslušalci veliko mladih družin z majhnimi otroki, ki združijo pripovedovalski festival s počitnicami in kampiranjem. Sicer pa me je presenetilo, koliko starih ljudi je bilo med poslušalci. Nekaj tudi takih, ki so se opirali na palčko. Očitno Francozi ne mislijo, da so pravljice samo za otroke. Festivalski prostor je pravzaprav velika zelenica, obdana z drevesi in jezerom. Na zelenici postavijo manjše in večje šotore, koticke za počivanje ali popoldansko spanje, za sedenje ob ognju, za glasno branje, za delavnice pripovedovanja ali delavnice ročnih spretnosti. Uporabijo prav vse, stare kavče in fotelje, v kocke stisnjeno seno, stara vrata in mize, velike lesene kolute, na katerih so bile kdaj navite železne zajle, zaboje, odslužene klubske mizice, lesene pručke... Iz ostankov koles, motorjev, kosov lesa in drugih materialov sestavijo simpatične skulpture, ki razveselijo mimoidoče. V enem od šotorov je bila knjigarna, v drugem kuhinja z jedilnico, v tretjem prostor za bife in pripravo zelenjave in klobasic. Spet v enem igralnica za male otroke, v drugem sprejemna pisarna, v tretjem prodajalna doma narejenih oblačil, nakita in igrač iz ostankov blaga. Peppo in Armelle sta imela svojo cigansko leseno prikolicico, poslikano s cvetličnimi vzorci, v kateri potujeta in spita. Podobnih prikolic je bilo še nekaj. Za ograjo so bila tri lesena poljska stranišča. Poslušalci smo se tako lahko sellili s prizorišča na prizorišče. Dopoldan so bile na vrsti balades contées, sprehodi s pripovedovanjem zgodb. Opoldne so se pripovedovalcu Kamelu pridružili tudi drugi pripovedovalci, zgodbam so sledile še uganke in pesmi. Po kosilu so bile na vrsti siestes contées s pripravljenimi ležalniki za počivanje in poslušanje zgodb.

Da ne bi motili nekoga, ki je v sosednjem ležalniku zaspal, kar je bilo dovoljeno in celo zaželeno, smo namesto ploskanja pomahali z visoko dvignjenimi rokami v znak, da so nam bile zgodbe všeč. Ob štirih je bila ciganska pavza pri Armelle in Peppu, potem pa odprta scena na malem odru pod velikim drevesom, kjer sem tudi sama pripovedovala ob slikah na malem odru. Tudi drugače je vzdušje sproščeno in družinsko. Dvakrat smo tudi praznovali, François Moïse Bamba in Armelle Audigane sta imela rojstni dan in čestitkam in objemom ni bilo ne konca ne kraja. Občutek sem imela, da se tudi poslušalci poznajo med seboj, poklicni pripovedovalci pa se tako ali tako večkrat srečajo na pripovedovalskih festivalih, ki jih je v Franciji veliko.

Če bi se kdo od bralcev želel preizkusiti v tej umetnosti, kaj bi mu svetovali? Kje lahko začne?

Začne se navadno na začetku. Ko slišiš dobro zgodbo, jo navadno želiš deliti. Tudi v vsakdanjem življenju je tako. Pripoveduješ zgodbe, ki se te dotaknejo. Meni je veliko pomenilo, da sem lahko poslušala pripovedovati starejše ljudi. Med njimi so bili tudi res pravi ljudski umetniki. Z opazovanjem in poslušanjem se veliko naučiš. Rada pripovedujem ljudske zgodbe, ki dopuščajo veliko prostora za improvizacijo. Omogočajo, da se vsakič znova prilagajaš poslušalcem, njihovi starosti in razpoloženju, prostoru, navdihu in končno tudi svojemu počutju. Kamišibaj pa mi je všeč zato, ker so slike lahko opora besedilu. Poleg tega lahko nahecam otroke, da bomo zdaj gledali risanke po televiziji in naj mi pomagajo priključiti to leseno škatlo in poiščejo kabel, gumb, daljinec in tako dalje... na koncu pa jih povabim, da narišejo svojo risanko. Tako jih povabim še k ustvarjanju v sliki, kot jih včasih povabim tudi, da sami pripovedujejo.

Kaj načrtujete v prihodnje? Bo to predstava za otroke ali za odrasle?

Zdaj bi najrajši načrtovala ene dolge počitnice. Ja, imam nekaj v mislih, ampak je še skrivnost.

Želim ti še veliko uspehov pri nadaljnjem delu.

Hvala, Ksenija. Tudi vam vse dobro in hvala za zanimiva vprašanja. ●

Izkušnja drugačnega mentorstva v splošni knjižnici

Urška Šoštar

Valvasorjeva knjižnica Krško
urska.sostar@knjiznica-krsko.si

Delovna praksa se v Valvasorjevi knjižnici Krško izvaja vrsto let. Tudi sama sem obvezno delovno prakso kot študentka bibliotekarstva opravljala v domači knjižnici pod mentorstvom sedanje kolegice. Mentorstvo študentom in dijakom so do sedaj izvajale sodelavke, v letu 2017 sem se tudi sama preizkusila v vlogi mentorja.

V pripravi na prevzem mentorstva v splošni knjižnici, kjer sem zaposlena osem let, sem se udeležila sestanka za mentorje na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete v Ljubljani v letu 2015 in izobraževanja Mentorstvo v praktičnem usposabljanju v delovnih organizacijah (NUK, 2016). V letu 2017 sem prvič prevzela mentorstvo v domači organizaciji, samo mentorstvo pa je zahtevalo iznajdljivost in prilagajanja zaradi svojevrstnih okoliščin in tako lahko govorim o vlogi drugačnega mentorstva, ki ga ocenjujem kot manj zahtevnega po strokovnosti, prinesel pa je pomembno izkušnjo v delu z ljudmi.

Priprave na mentorstvo

S prošnjo za opravljanje delovne prakse se je na domačo splošno knjižnico obrnil dijak¹ 3. letnika srednje šole Centra za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje CIRIUS, smer administrator. Predpisan obseg prakse je predvideval 304 ure v devetih delovnih tednih, kar je za uspešno realizacijo programa predstavljalo 7 do 8-urni delovni dan z upoštevanjem prostih počitniških in prazničnih dni.

Pri načrtovanju in izvajanju delovne prakse se je kot pomembno izkazalo sodelovanje, in sicer na različnih nivojih: z zaposlenimi v lastni organizaciji, saj je

nepredstavljivo, da bi ob lastnem urniku in zadolžitvah predpisan obseg delovne prakse za osebo s posebnimi potrebami lahko izpeljali individualno; z mentorjem oz. učiteljem, torej s predstavnikom šole, ki jo dijak obiskuje; z dijakovo družino oziroma skrbniki v ključnih situacijah, ob preverjanju informacij itd.

Priprave na mentorstvo so obsegale:

● Pridobivanje informacij s strani šole.

S strani izobraževalne ustanove je bilo potrebno dobiti potrditev, da je knjižnica primerno okolje za opravljanje delovne prakse. Tu se je namreč porajal dvom, ali lahko dijak administrativne šole opravlja delovno prakso v knjižničnem okolju, kjer se mu lahko omogoči prakso s področja bibliotekarske in ne administrativne stroke. Pomembne in ključne za načrtovanje urnika delovne prakse so bile informacije o dijakovih lastnostih, interesih in omejitvah zaradi specifičnosti njegovega zdravstvenega stanja (informacije o samostojnosti, mobilnosti, koncentraciji, govornih značilnostih, orientaciji, morebitnih alergijah, dobrodošle so bile tudi informacije o dijakovih interesnih področjih).

● Spoznavni sestanek z dijakom in njegovo družino.

Prvo srečanje mentorja in dijaka je potekalo v spremstvu staršev, kar je dijaku nedvomno omogočilo mehkejšo in prijetnejšo spoznavanje okolja ter predstavitev svojih pričakovanj v zvezi z opravljanjem delovne

prakse, mentorju pa možnost predstaviti okvirni potek delovne prakse ter pridobiti dodatne informacije s strani staršev.

● Pripravo vsebine oziroma urnika delovne prakse.

V prvih dneh prakse se je pokazalo, da je bil načrtovani program, kljub dobljenim informacijam, zastavljen ambiciozno in prezahtevno ter je zahteval dodatna prilagajanja, popravke. Razlog je bil predvsem v nezadostnem poznavanju predznanja, motiviranosti ter psihičnih in fizičnih sposobnostih dijaka, kar je pri načrtovanju delovne prakse nedvomno zelo pomemben podatek, dejansko pa ga lahko mentor pridobi šele v prvih dneh skupnega dela z mentorirancem.

Potek dela

Okoliščine izvajanja delovne prakse so zahtevale topel, prijateljski pristop, manjši je bil poudarek na prenosu strokovnega znanja. Posredovanje bibliotekarskih znanj in veščin je bilo prilagojeno dijakovi koncentraciji in zanimanju. Opravljanje delovne prakse je obsegalo teoretični in praktični del. Delovni dan se je začel z individualnim sestankom mentorja in dijaka, kjer sta bila opravljena pogovor o preteklem dnevu in pregled urnika za tekoči dan. V okviru delovne prakse je dijak spoznaval organiziranost knjižnice in delo v knjižnici (organiziranost knjižničarstva, poslanstvo in pomen knjižnice v lokalni skupnosti, strokovno delo v knjižnici – od nabave, strokovne in fizične obdelave gradiva, izposoje, domoznanstva, bibliopedagoškega in biblioandragoškega dela do prireditvene in razstavne dejavnosti, seznanil se je s posebnimi zbirkami knjižnice in dragocenim gradivom, obiskal je dislocirane enote knjižnice). Strokovno ustrežnejša in zanj zanimivejša je bila seznanitev z delom v tajništvu in računovodstvu knjižnice.

Predstavitve so bile prilagojene po zahtevnosti in obsegu, obsegale so največ 20 minut. Upoštevati je bilo potrebno motnje koncentracije, kar je zahtevalo več krajših odmorov in en daljši odmor, pogovor o predstavljenem delu, večkratno ponavljanje in umeščanje že predstavljenega dela v celoten proces

¹V prispevku se bo pogosteje pojavljal izraz dijak namesto mentorirancem, saj so okoliščine izvajanja delovne prakse zahtevale mehkejši, toplejši pristop, kar je ponazorjeno tudi z izborom uporabljene terminologije.

knjižničarskega dela. Za vzdrževanje motivacije so se kot primerna sredstva izkazali humorni vložki, vključevanje dijaka v pogovor ter opozarjanje na uporabnost teorije v praksi.

Praktično delo je bilo prilagojeno dijakovim sposobnostim, obsegalo je predvsem čiščenje knjig, zlaganje (prepogibanje) vabil in kuvertiranje, fotokopiranje, žigosanje odpisanega gradiva in urejanje gradiva po tekočih številkah. Pri posameznih opravilih je bilo potrebno nuditi pomoč. V izogib nejasnostim je bilo potrebno dijaku narekovati eno delo za drugim oziroma razčleniti delo na najosnovnejše elemente.

Po zaključenem delu je bilo potrebno preveriti kvaliteto opravljenega dela, pri čemer je dijak aktivno sodeloval; v primeru nepravilnosti ali pomanjkljivosti je bilo delo dokončano skupaj z mentorjem. Iz različnih vidikov je pri mentorstvu pomembna in priporočljiva uporaba pohvale, tudi v obliki pregleda že opravljenega dela. Graje se nismo posluževali, nadomestili so jo mehki nasveti in predlogi, kako na lažji način doseči boljšo kvaliteto dela ter skupno iskanje odgovorov, zakaj delo ni bilo v celoti opravljeno brezhibno.

Dnevnik delovne prakse je nastajal sproti, vsakokratno opravljeno delo je dijak zaradi motenj kratkoročnega spomina sproti beležil v zvezek.

Mentorjeve kompetence na preizkušnji

Vsakokratno mentorstvo od mentorja zahteva prilagajanje in postavlja na preizkušnjo njegove strokovne in/ali nestrokovne kompetence. Osnovni pogoj uspešnega sodelovanja med mentorjem in dijakom je vzpostavitev obojestranskega zaupanja in spoštovanja, ki pa se razvija in oblikuje sproti. V predstavljenem primeru je bilo izrednega pomena, da je mentor usmerjal pozornost in upošteval čustveno doživljanje praktikanta in se v tem kontekstu posluževal pohvale.

Literatura

- Govekar-Okoliš, M., Kranjčec, R. (2016). Mentorstvo v praktičnem usposabljanju v delovnih organizacijah. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Kljub specifičnim okoliščinam tokratnega mentorstva so klasične mentorjeve naloge - učiti, informirati, svetovati, usposabljanje za iskanje novih informacij, spodbujati zanimanje, motivirati, učiti komunicirati, opozarjati na kritično mišljenje, poudarjati pomen prilagajanja in timskega dela oz. sodelovanja, poudarjanje in pojasnjevanje odgovornosti - ostajale v ospredju.

Vloga mentorja kot vodje je obsegala načrtovanje in koordiniranje aktivnosti, usmerjanje dijaka pri delu, pojasnjevanje pomena posameznega dela; zlasti so v ospredje prišle psihološke naloge vodje, kot so nudenje občutka varnosti, samozaupanja, potrditve.

Na drugi strani je bila pomembna vloga mentorja kot svetovalca, ki v tovrstnih okoliščinah še bolj izstopa, saj je v ospredju bolj življenjski in manj strokovni vidik – torej mentor svetovalec pri osebni rasti in razvoju skozi nevsiljive in spontane pogovore o življenju, delu, čustvih.

Okoliščine so kot ključne (nestrokovne) mentorjeve kompetence zahtevale strpnost, iskrenost, čustvovanje in empatijo.

Zaključek prakse

Priprava zaključne ocene s strani mentorja je predstavljala uradni zaključek mentorstva.

Ocena, ki jo je zahtevala šola, je bila zastavljena precej splošno (zgolj opravlil/ni opravlil), dodatno je lahko mentor podal podrobnejšo oceno posameznih področij dijakovega dela. Končna evalvacija ni enostavna, saj je zaradi čustev in dijakove zaznamovanosti z zdravstvenimi omejitvami nemogoče zagotoviti strogo objektivnega pogleda na kvaliteto opravljenega dela; zato je bila ocena usmerjena v dijakov odnos do dela, zaposlenih, uporabnikov, okolja, željo po sodelovanju itd. Pri oblikovanju ocene so se upoštevala tudi mnenja ostalih zaposlenih, ki so skozi prakso sodelovali z dijakom.

Ob uspešno zaključeni praksi in mentorstvu je bilo organizirano krajše druženje dijaka z zaposlenimi, s čimer je bilo tudi neformalno zaključeno večmesečno sodelovanje.

Potek in izvedbo delovne prakse ocenjujem kot uspešno na različnih nivojih.

Izpolnjen je bil osnovni pogoj za uspešno izvedbo delovne prakse, t. j. partnerski odnos med izobraževalno ustanovo in delovno organizacijo ter, v tem primeru tudi, družino dijaka, temelječ na zaupanju, medsebojni pomoči in odgovornosti.

Odločilnega pomena za kvalitetno delovno prakso so bili znanje, sposobnost in motivacija dijaka (večja motiviranost za administrativna dela, fizično delo in urejanje, manjša za pridobivanje novih znanj s področja bibliotekarske stroke).

Uspelo nam je zagotoviti prijetno vzdušje, klimo, v kateri se je dijak počutil varno in sproščeno.

Izkušnjo ocenjujem kot pozitivno, zlasti na področju osebne rasti sem mnogo pridobila in napredovala. Kot že omenjeno tokratno mentorstvo ni postavilo na preizkušnjo strokovnega znanja temveč bolj osebnostne lastnosti kot so razumevanje, potrpežljivost, organiziranost, sposobnost prilagajanja in komuniciranja v različnih situacijah. Pridobljene izkušnje bodo nedvomno koristile pri nadaljnjem mentorstvu in v življenju. Notranje zadovoljstvo ob uspešno zaključenem (prvem) mentorstvu pa bo pozitivno vplivalo na samopodobo.

Odnos okolice je bil pozitiven, nedvomno tudi zato, ker je dijak izhajal iz domačega okolja. Uporabniki so sprejemali njegovo drugačnost in z odobravanjem opazovali njegov trud in delo v knjižnici.

Izkušnja drugačnega mentorstva je še dodatno potrdila pomen poznavanja medosebnih odnosov in komunikacijskih spretnosti, kar je poleg strokovnega znanja nujno za uspešno in kakovostno mentorstvo. ●

Pogovor s tremi moderatorji portala dobreknjige.si, 2. del

Roman Rozina
Mestna knjižnica Grosuplje
roman.rozina@gro.sik.si

O portalu in še o čem ...

V prejšnji številki Knjižničarskih novic je bil objavljen 1. del pogovora z Barbaro Kužnik, Julijano Voroš in Janezom Dolinškom, v katerem so se intervjuvanci predstavili in nam zaupali svoje bralne izkušnje ter odnos do branja in knjig nasploh.

V nadaljevanju pogovora bomo izvedeli nekaj več o njihovem pogledu na portal Dobreknjige.si in druga aktualna vprašanja, s katerimi se srečuje knjižničarska stroka.

Kako ocenjujete vsebinsko in oblikovno zasnovo portala Dobreknjige.si?

Barbara Kužnik (BK) Ekspozicija portala je več kot odlična. Oblikovno in vsebinsko ponuja širok in pester nabor knjig.

Julijana Voroš (JV) Portal Dobreknjige.si je po mojem mnenju hitro pregleden in vsebinsko zelo bogat, tako da lahko vsak bralec, ki je količkaj odprt in ima vsaj osnovno računalniško znanje, hitro pride do zelenega podatka. Všeč so mi predmetne oznake, po katerih lahko hitreje najdemo več leposlovnih del z določeno tematiko ali motivi, ki jih iščem.

Janez Dolinšek (JD) Oblikovno glede portala Dobreknjige.si nimam posebnih pripomb, vsebinsko pa me začena motiti pojavljanje knjig, ki vsaj že malo dišijo po trivialni literaturi in so kar lahko uvrščene med dobre knjige, za kar je kriva možnost dodajanja brez nekega kvalitativnega filtra. Moti me tudi nesorazmerje med kvantiteto in kvaliteto pri nekaterih vnašalcih, zaradi česar dobivam občutek, kot da gre za nekakšno tekmovanje, kdo bo dodal več knjig in da se izgublja podarek na tem, kakšne so te knjige in kakšne so anotacije teh knjig.

Morda nekaj besed o izobraževanjih v zvezi s portalom (literarni torki): se jih udeležujete? Kako jih ocenjujete? Kakšna izobraževanja na tem področju bi si še želeli?

BK Lani sem se uspela udeležiti le dveh literarnih torkov, na katerih sem prejela veliko novega znanja, kar je zelo dobra popotnica pri sestavljanju anotacij na portalu Dobreknjige.si. Dobrodošla in zanimiva bi bila literarna srečanja z moderatorji podobnih portalov iz tujine

JV Zanimive teme, lepo je, da predavatelji aktivno vključujejo udeležence. Veliko zveš ali se spomniš česa, kar si že pozabil.

JD Literarnih torkov se udeležujem in menim, da so zelo dobro pripravljene, da so povabljeni predavatelji zelo kvalitetni, da nam imajo za povedati veliko novega ter uporabnega in posledično si lahko želim le še več podobnih izobraževanj.

Kako se kot moderatorji portala Dobreknjige.si odločite, katero knjigo med prebranimi boste vnesli? Vas kdaj prehitijo drugi vnašalci? Kdaj rezervirate vnos knjige, še preden ste jo prebrali?:(

BK Pri vnosih knjig se odločam subjektivno. In v tem je čar – nas moderatorjev, navsezadnje se tudi bibliotekarji razlikujemo po bralnem okusu in ravno zaradi tega je portal Dobreknjige.si zapolnjen z raznovrstnimi žanri. Seveda me pri vnosih prehitujejo, zato se bom morala pričeti posluževati drugih tehnik.

JV Tudi meni se dogaja, da preberem kar nekaj knjig, preden mi ena izmed njih res »sede«, da o njej tudi kaj napišem.

Predvsem gledam, da najdem izrazit odlomek, ki bo poveden in razumljiv ali širše dojemljiv. Kadar se sama lahko poistovetim z več odlomki ali se mi zdi, da je celota takšna, da je tako ali drugače verjetna, bom knjigo vnesla. Pomembno se mi zdi, da bi se tisto, kar je zapisano, tudi v resnici lahko zgodilo ali se tudi je zgodilo. Kadar me prehitijo drugi vnašalci, se pač ne jezim, ampak pripravim svoj zapis, s katerim si nato pomagam med bralci. Sama pa si v naprej ne rezerviram rada, saj velikokrat do konca ne vem, ali mi bo res uspelo sestaviti anotacijo ali najti odlomek.

JD Rad vnesem knjige, ki se mi zdijo še posebej dobre in za katere se mi zdi tudi napisana anotacija dovolj dobra, da je kos kakovosti prebrane knjige. Zelo me moti možnost rezerviranja vnosov za knjige, kar mi je že mnogokrat onemogočilo vnos napisane anotacije, potem pa je trajalo še tudi več tednov, da je lastnik rezervacije končno dodal svojo.

Torej, ja, redno me prehitujejo drugi vnašalci, v zadnjem času posledično zelo težko še dodam kakšen nov vnos, sam pa vnosa knjige še nikoli nisem rezerviral in sem mnenja, da bi bilo sistem rezerviranja treba nujno spremeniti.

Kaj je za vas dobra anotacija? Kaj naj bi vsebovala?

BK Zame je res dobra anotacija tista, ki bralca takoj pritegne k branju knjige. Takšna anotacija zahteva kar veliko vaje in truda in je prava mala literarna mojstrovina. Zajeti mora bistvo vsebine, naj bo jedrnata ter toliko privlačna, da bo pritegnila čim več bralcev, hkrati pa ne sme preveč razkriti.

JV Dobra anotacija naj bi vsebovala predvsem vabilo bralcu, naj knjigo prebere.

Zato rada izpostavim kakšne vsebinske ali slogovne posebnosti, za katere menim, da bodo pritegnile tudi druge in v katerih se bo bralec sam našel. Jih pa opozorim na pasti, ki jih morebiti čakajo. In nato skušam z odlomkom še dodatno vzbuditi radovednost. Včasih navežem še na spremno besedo.

JD Dobra anotacija ne sme biti obnova knjige, ampak zgolj bežen oris vsebine, predvsem pa mora posredovati idejo knjige, občutja ob knjigi, sporočilo knjige. Ne sme biti predolga in ne prekratka, vsekakor tudi ne sme vsebovati »spoilerjev«, ker je namenjena predvsem tistim, ki knjige še niso brali.

Morda nekaj besed o vaši izkušnji vnašanja anotacij: kakšno leposlovje (glede na literarne vrste, žanre ...) pretežno vnašate; s kakšnimi težavami se pri tem srečujete?

BK Vnašati poskušam čim bolj raznovrstne knjige (nikakor samo novo izšle), navsezadnje je dober občutek iz »zaprashene omare« potegniti določeno knjigo in jo bralcem poskušati predstaviti na novi in na čim bolj zanimiv način. Pri vnosih se mi večinoma zatakne pri udarnem stavku, saj je zelo težko z nekaj besedami zajeti srž knjige.

JV Ker pretežno vnašam klasično in drugo prozo, zaenkrat pri vnašanju večjih težav nimam. Žanre in predmetne oznake velikokrat skušam določiti že med branjem, pregledam spletne strani, koliko je bilo o določenem delu že napisanega. Pogosto se mi zgodi, da sem predolga, zato skušam takrat, ko imam anotacijo že sestavljeno in preden označim gumb »je viden«, zadevo preoblikovati in skrajšati.

JD Vnašam predvsem sodobne eksistencialistične, družbenokritične in družbene romane. Občasno tudi kakšno pesniško zbirko.

Sliši se, da bo Amazon svoj Kindle kmalu priredil tudi za slovenskih jezik, kar bo gotovo pospešilo izdajo e-knjig pri nas. Kakšna je vaša izkušnja z e-knjigami? Kako bo po vašem mnenju večji razcvet e-knjig spremenil knjižni trg in kaj bo to pomenilo za branje nasploha pa tudi za knjižnice? Kako gledate na vse to

v luči raziskav o specifikah e-branja, kot jih prinašata knjigi Plitvine in Digitalna demenca?

BK Digitalnost je posegla tudi na knjižno področje, kar je bilo pričakovano. Knjižni trg se tako spreminja času primerno. Že v času mojega študija so nas strašili, da bodo e-knjige v celoti izpodrinile tiskane, ter da knjižnic, kot jih danes poznamo, ne bo več, vendar je čas pokazal, da to ni tako. Osebnostno se nadejam, da bo z razcvetom e-knjig narastlo število mladih bralcev, navsezadnje je skorajda vsak mladostnik opremljen z elektronsko multimedijско napravo (pametni telefon, tablica ...). E-knjige imajo kar nekaj prednosti, vendar pa po mojem mnenju nikoli ne bodo mogle nadomestiti občutkov in doživljanja branja ter držanja tiskane knjige.

JV Sama nisem ravno zagovornik e-knjig, saj me je digitalna tehnika »ujela« šele ob koncu formalnega izobraževanja. Vidim, da mlajše generacije bolj obvladajo branje prek ekrana, zato mislim, da se bo zadeva v prihodnje kar obdržala in ne bo ostala zgolj modna muha. Je pa seveda vprašanje, kako bo glede stroškov, saj tudi nalaganje knjig tako za posameznike kot za knjižnice ni zastoj. Menim, da bo z leti e-knjiga postala bolj ali manj enakovredna tiskani, najbrž pa ne bo prevladala.

JD Te tematike sem se dotaknil že zgoraj in bom zgolj ponovil, da se sam e-knjig ne bojim, kvečjemu veselim, vsekakor pa sem mnenja, da se moramo knjižnice in knjižničarji začeti resno ukvarjati z vprašanjem, kakšna bo (lahko) naša vloga pri posredovanju elektronskih knjig bralcem. Sicer se nam lahko zgodi, da bodo knjižnice sčasoma izgubile del pomena in vloge za nekatere bralce.

Do neke mere smo knjižnice sicer že udeležene v procesu uvajanja e-knjig s portalom Biblos, vendar pa Biblos ni kompatibilen z najbolj razširjenim bralnikom (Kindlom), zaradi česar sem skeptičen glede njegovega uspeha in glede tega, kaj bo prihod e-knjig v slovenščini s strani Amazona pomenil za ta portal.

Spletno branje (pa ne mislim e-knjig) se je zelo razcvetelo, kar je (vsaj pri mlajši populaciji) povzročilo upad branja knjig, ki v marsikaterih krogih ni več priljubljena dejavnost

in je bolje brati na skrivnem ... Kako vidite vlogo portala Dobreknjige.si in drugih knjižnih portalov pri spreminjanju tega trenda – da bo branje knjig spet dobilo svojo veljavo? Kakšna naj bo nasploha vloga knjižnic oz. knjižničarjev pri tem pomembnem poslanstvu (predvsem pri vzgoji mladih pa tudi odraslih bralcev)?

BK Najpomembnejše se mi zdi, da tako starši kot učitelji in knjižničarji že od majhnega vzpodbujamo otroke k branju in krepimo njihovo bralno kulturo. Ker se večina vsebin danes zajema iz svetovnega spleta, vidim portal Dobreknjige.si in njemu podobne kot zelo stimulatívna pomagala. Sam problem je nekoliko širši, kar kažejo tudi raziskave, da je branje in razumevanje knjig postalo prevelik zalogaj tudi za študente na fakultetah. Kakovost informacije je zamenjala količina. Kajti tako imenovano spletno branje je površno in hitro branje, zato se tudi format informacij na spletu krči in reducira na bombastične naslove brez dejanske vsebine. V spletu prevladuje marketinška logika in ta nikakor ne pripomore k opismenjevanju mladih, temveč je učinek ravno obraten. Portal Dobreknjige.si poskuša ta trend obrniti in bralce vrniti nazaj h knjigi.

JV V knjigah je zapisano še vedno veliko več poglobljenega kot pa npr. na spletu. Na spletu je zadnje čase vse preveč na kratko in je hitreje odstranjeno, zato včasih ni mogoče pogledati nazaj ali prebrati dvakrat. Predvsem se mi zdi, da je pri tiskani knjigi veliko lažje razmišljati, lahko si kakšno stvar označiš, sam pripišeš opombo (seveda ne v izposojeni knjigi!!!), izpostaviš bistveno, česar pri branju prek ekrana ne moreš. Mladim bi bilo treba privzgojiti občutek, da je za slehernim zapisanim stavkom še nekaj več, da je mogoče vsak stavek razumeti tudi drugače, da ni mogoče vedno verjeti vsemu le na prvo besedo, kaj takega pa je mogoče le, če imaš besedilo zapisano na papirju.

JD Menim, da je upad branja knjig pri mlajši populaciji do neke mere normalen pojav in je bil prisoten že tudi pred razcvetom spletnega branja (ki je sicer bolj gledanje fotografij in videov kot branje). Ampak upad branja v teh letih ne pomeni,

Knjižnice se spopadajo predvsem z izzivi, ki jih prinaša digitalna doba in njeno digitalno opismenjevanje. Menim, da je stroka izziv zelo dobro sprejela ter da splošne knjižnice stopajo v koraku s časom.

da ti ljudje kasneje ne bodo spet odkrili branja.

Zato pa je pomembno, da knjižnice tudi s portalom Dobreknjige.si in še z drugimi ukrepi (med katerimi bo morala biti tudi taka ali drugačna ponudba e-knjig) skrbimo za ozaveščanje in ponudbo dobrih knjig, da jih torej bralec, ko ga knjige spet »pokličejo«, zlahka najde.

Knjiga je imela v kulturnem in siceršnjem smislu v zgodovini slovenskega naroda izjemen, konstitutiven pomen. Zgodovinar Peter Vodopivec je nekje dejal, da je največja slovenska »zgodba o uspehu« v tem, da smo se predvsem skozi pisano besedo oz. knjigo izoblikovali kot narod. Kako po vašem mnenju prebujati zavest, tudi ponos v ljudeh, da smo, kar smo predvsem zaradi slovenske pisane besede in kako skozi to optiko ozaveščati (npr. kolege bibliotekarje, uporabnike naših knjižnic in širše) o pomenu knjig in branja?

BK Ozaveščanje ljudi o pomenu knjig in branja ne sme nikoli zamreti. Še kako je pomembno vsako novo generacijo seznanjati z zgodovino slovenskih knjig. To so dragocena kulturna in eksplicitna dejstva, ki ne smejo nikoli v pozabo, zato je ena izmed nalog bibliotekarjev, da uporabnikom knjižnic z raznoraznimi projekti prebujamo zavest in spodbujamo bralno kulturo. Popolnoma se strinjam, da je pisana slovenska beseda temeljni kamen naroda

JV Predvsem pri mladih bi bilo dobro, če bi jih ozaveščali o pravilni rabi slovenščine s čim manj angleščine, da bi jih spodbujali, naj za sleherni slengovski, žargonski oz. modni izraz najdejo drugačen, slovenski knjižni ali bolj podomačen izraz. Hkrati pa

bi jih skušali ozaveščati, da si bodo besedni zaklad in pravilno rabo jezika »brusili« tudi z branjem sicer tako osovražene »slovenske klasike«, skozi katero bodo lahko spoznavali še, kdo in kaj smo bili in smo Slovenci.

JD To zavest je težko prebujati od zunaj. Ta zavest se prebudi podobno, kot se prebudi potreba in želja po branju. Na to vpliva mnogo dejavnikov in vsota vseh prinaša težko predvidljiv rezultat.

Velik in neizogibno s tem povezan problem je današnje stanje družbe in vpliv izkoriščevalskega kapitalističnega sistema na današnjo družbo. Ta se širi kot rak in požira vse pred seboj, nazadnje bo verjetno požrl tudi samega sebe. V takem sistemu je malo prostora in časa za branje, za narodno zavest in ponos, za vse vrednote, ki niso pogojene z denarjem in ustvarjanjem dobička. Prevladujoča mantra neoliberalnega kapitalizma opeva individualizem, komolčarstvo, tekmovalnost in boj za prevlado. Dokler bo v veljavi tak sistem, bo odgovore na vprašanja jezika in narodne zavesti pospešeno »odnašal veter« ...

V sistemu, v katerem človek izgublja občutek, da je državi še sploh mar zanj, ko prevladuje občutek, da gre zgolj še za izkoriščanje ljudi za črpanje davkov in dobičkov, je težko pričakovati, da se bo v ljudeh prebujala kakršnakoli narodna zavest in ponos. Ljudje izgubljajo zaupanje v državo in njene institucije in to zagotovo ne more pozitivno vplivati na njihov odnos do slovenskega jezika in do branja slovenskih knjig.

Kako vidite trenutno situacijo v slovenskih splošnih knjižnicah - z vidika razvoja naše bibliotekarske stroke? Pred katerimi izzivi smo? Na katerih segmentih dejavnosti bi

morali okrepiti prizadevanje? Kakšna bi bila knjižnica čisto po vašem okusu (upoštevajoč prostor, zaposlene, dejavnosti ...)? Kako bi opisali profil knjižničarja po vaši meri? Kateri so po vaše glavni plusi in minusi čedalje večje avtomatizacije in digitalizacije knjižničnih storitev? Kako vidite slovensko splošno knjižnico čez 20, 30 let?

BK Knjižnica je danes veliko več kot samo kraj, kjer si ljudje izposojajo knjige, postala je institucija, ki nudi širšo paletu storitev, tako kulturno-izobraževalnih kot socialno-družbenih. Knjižnice se spopadajo predvsem z izzivi, ki jih prinaša digitalna doba in njeno digitalno opismenjevanje. Menim, da je stroka izziv zelo dobro sprejela ter da splošne knjižnice stopajo v koraku s časom. Marsikaj bo treba še postoriti, vendar pa so slovenske splošne knjižnice na dobri in uspešni poti. V roku 30 let bodo knjižnice še vedno opravljale svojo primarno funkcije, ker do tako drastične spremembe paradigme, kot so napovedovali, ne bo prišlo.

JV Elektronskim knjigam in računalnikom nasploh se ni več mogoče izogniti. Sama pa opažam, da računalniki niso dovolj; npr. kadar pregledujem vire o avtorjih na portalu Pomurci.si ali njihova dela, še zmeraj pogledam pisni vir in se ne zanašam zgolj na podatke na spletu. Sama sem pristaš klasične izposoje, stikov knjižničarja z bralcem in upam, da bo tako ostalo tudi v prihodnje. Računalniki se mi namreč zdijo bolj »pokvarljivo blago« kot pa tiskane knjige.

JD O slovenski splošni knjižnici čez 20, 30 let v tako negotovem svetu, v kakršnem živimo, ne bi upal ugibati. Na večino ostalih vprašanj sem vsaj delno odgovoril že v svojih dosedanjih odgovorih. Vsekakor je eden izmed glavnih izzivov spreminjanje

Sodoben knjižničar mora biti fleksibilen, prijazen, odločen in pogumen, odprt in dovzeten za spremembe. V žepu mora imeti pameten telefon, na katerem so naložene aplikacije, kot so mCobiss, Biblos, Dobreknjige.si ipd.

družbe in pomemben, če ne ključen del tega spreminjanja, je tudi digitalizacija. S tem se bo treba soočiti, to dejstvo sprejeti in v skladu s tem ustrezno ukrepati. Sodoben knjižničar mora biti fleksibilen, prijazen, odločen in pogumen, odprt in dovzeten za spremembe. V žepu mora imeti pameten telefon, na katerem so naložene aplikacije, kot so mCobiss, Biblos, Dobreknjige.si ipd., doma pa mora imeti dobro založeno knjižnico klasičnih knjig. Vedeti mora, kaj se dogaja v svetu in kako se na to odziva družba, ker sicer družbe ne more dovolj dobro razumeti in se ustrezno odzivati na bralne potrebe te družbe.

Avtomatizacija in digitalizacija knjižničnih storitev bo upajamo prinesla manj manualnega dela in več časa za ukvarjanje z bralci in promocijo branja, čeprav faza, v kateri smo sedaj, tega še ne prinaša. Trenutno imajo namreč koristi od te avtomatizacije predvsem obiskovalci knjižnic, ker hitreje, lažje ter dlje lahko vračajo in si izposojajo knjige, medtem ko za zaposlene v knjižnicah ta avtomatizacija zaenkrat ne pomeni bistvenih razbremenitev oz. sprememb delovnih nalog. Mogoče bo tako potem, ko uvedemo še robote za pospravljanje knjig. Minusi avtomatizacije in digitalizacije pa so vsekakor pretirana odvisnost od električnih in telekomunikacijskih omrežij, ki so veliko bolj krhka, kot se nam zdi zaradi njihove navidezne samoumevnosti.

Skrb vzbuja tudi vprašanje zanesljivosti, trajnosti in obstojnosti digitalnih arhivov ter njihova popolna odvisnost od nosilcev, preko katerih sploh pridemo do vsebine.

Še kakšna misel za konec: če bi radi povedanemu še kaj dodali, morda spodbudili svoje kolege knjižničarje ...

BK Za konec morda nekaj stavkov Desanke Maksimović, ki me spremljajo že vrsto let in za katere želim, da se dotaknejo še koga: »Knjiga je največji in edini človekov iskreni prijatelj. Knjige in branje razvijajo v vseh nas ljubezen za lepoto, za humanost, za vse tiste čudovite vrline, ki nas bogatijo in plemenitijo. Knjiga nudi človeku tudi duhovno zdravje, mu bistri um in vzbuja v človeku čustva, ki so iskrena, plemenita in poštena – predvsem poštena!«

JV V knjigah je zapisana modrost vsega sveta, zato je prav, da beremo čim več. Sama sem kar malo presenečena, ko pri avtorju izpred več stoletij najdem zapisano nekaj, kar doživljam ali občutim tudi sama. V tem je bistvo dobre in večne literature. Pustimo torej, da nas knjige nagovorijo in te modrosti prenašajmo na bralce.

JD Ja, za konec še tale misel Vivienne Westwood iz videa, ki sem ga zasledil pred dnevi in ga tudi objavil na FB strani Knjižnice Domžale: »If you want to get a life you have to read.« Če torej želimo zares živeti, ne zgolj preživeti, je potrebno brati.

Za zaključek dodajam še tole misel: v pogovoru je bilo podanih kar nekaj iztočnic in tehtnih razmislekov, o katerih je marsikje (tako v sproščeni izmenjavi mnenj kot tudi na strokovni ravni) že tekla beseda; vsekakor pa so izzivi, pred katere je postavljena sodobna bibliotekarska stroka (ki jo ndr. odseva portal Dobreknjige.si, pa tudi drugi projekti), dovolj pereči in aktualni, da se bomo z njimi knjižničarji še srečevali. Navsezadnje me veseli različnost oz. pluralnost mnenj in pogledov, ki smo jih lahko srečali tudi v tem pogovoru: različnost bogati in prav je, da se krešejo mnenja: na ta način bomo knjižničarji, če bomo znali prisluhniti drug drugemu, rastle tako strokovno kot tudi osebnostno. ●

Viri in literatura

- Portal Dobreknjige.si: <http://www.dobreknjige.si/>
- Malec, L., 2014. Predstavitev spletnega portala Dobreknjige.si. V: Klemen, A., Resman, S. Knjižnica, srce mesta : vrednotenje književnosti za potrebe knjižnic : [enodnevno strokovno posvetovanje z okroglo mizo, sredo, 21. maj 2014, Mestna knjižnica Ljubljana, Kersnikova 2, Ljubljana], Ljubljana: Mestna knjižnica Ljubljana, str. 13-15.
- Malec, L., 2016. Intervju z Luano Malec o portalu Dobreknjige.si / pogovarjal se je Roman Rozina. Knjižničarske novice, 26, 5/6 (2016), str. 16-19.

“Sreča je v knjigah in knjižnicah”

Intervju z dr. Mileno Milevo Blažič

Urša Pajk

Narodni muzej Slovenije
 urska.pajk@nms.si

Bi za sebe dejali, da ste zasvojeni s knjigami? Se zjutraj s knjigo prebudite in se z njo zvečer poslovite od dneva?

Besede zasvojenost ne uporabljam, rajši bi uporabila besedo »iz take smo snovi kot sanje«, in drobno to življenje obkroženo je s sanjami« -- redefinirala bi Shakespearja in rekla, da je to moje »drobno življenje obkroženo s knjigami«. Poleg osebnega življenja, resnično se mi javno in zasebno življenje prepleta s knjigami.

Ko grem spat, se ne poslovim od knjig, razmišljam o literarnih problemih, ravno tako, če sem na potovanjih (vozim se z javnim prevozom), nikoli mi ni dolgčas, poslušam avdio knjige, podcaste, video predavanja.

Poznamo Vas kot veliko ljubiteljico književnosti, pravljic, ženskih ustvarjalk in mladinske literature... Bi našim bralcem zaupali nekaj svojih najljubših avtoric/avtorjev?

Rada imam književnost že od majhnega, že pri 12. letih sem se odločila za književnost, nekje sem intuitivno čutila, kar sedaj literarnoteoretično, lahko razložim – za književnost.

Ker me literarnozgodovinsko zanima podoba otroka, rada študiram (in poslušam govorno rekonstrukcijo) Brižinskih spomenikov, ki omenjajo otroka. Od slovenskih avtorjev, imam rada Trubarja (marsikdo bi pomislil, da je to protislovje, vendar ni. Trubar je nosilec novoveških idej na področju pojmovanja otroka, otroštva, igrač ...). Valvasor se mi zdi zanimiv. Potem so klasiki Prešeren, Župančič, Kosovel ... vendar se ne bi rada zatekala v varno klasiko, zato bi iz sodobne slovenske mladinske književnosti dala prednost: Svetlani

Makarovič, Borisu A. Novaku, Andreju Rozmanu Rozi, Anji Štefan, Petru, Miklavž Komelj, Jana Bauer, Cvetka Sokolov ... Zdi se mi, da so prezrti naslednji avtorji: Saša Vegri, senzibilna avtorica.

Se še spominjate, katera pravljica, povest ali pripovedka Vas je v otroštvu najbolj ganila oziroma prizadela?

Osebni vstop v književnost je bil z negativno knjigo, ki smo jo kot otroci v 2. r. OŠ imeli za domače branje -- Alica v čudežni deželi, za katero sem intuitivno, kasneje pa literarnoteoretično doumela, četudi je bila navzven namenjena otrokom, navznotraj je to knjiga za odrasle bralce in še te zelo izbrane odrasle bralce, poleg teksta, podteksta in konteksta. Leta 2015 sem bila na Univerzi v Cambridgu od 150-letnici Carrollove Alice v čudežni deželi, imela sem referat o Flisarjevi Alici na osnovi Žižkove teorije. Takrat sem znanstvenoteoretično, znala razložiti vse tiste ambivalentne občutke, ki sem jih kot otrok občutila ob branju nelogične Alice. Kot odrasla in kot profesionalna bralka, lahko rečem, da je Carrollov tekst presežek, kontekst pa je problematičen, vendar je pri (pokojnih) avtorjih potrebno ločevati življenje in delo.

Leta 2013 smo praznovali 200. obletnico prve izdaje Grimmovih pravljic. Se Vam zdi, da so pravljice, ki sta jih s pomočjo informatorjev zbrala brata Grimm, še vedno priljubljene pri mladih bralcih? Si dečki še vedno želijo premagati zmaja in deklice sanjajo o princu, ki jih bo prebudil s poljubom?

Večina bralcev, mladih in odraslih, ima

čustven odnos do (Grimmovih) pravljic, poznajo jih mogoče 10, vendar jim je popolnoma neznanih 200 Grimmovih pravljic, ki so drugačne od preferiranih in nimajo t. im. srečnega konca. Odrasli bolj potrebujejo pravljice kot otroci, to je tudi eden izmed paradoksov sodobnega časa. Tudi naslednji: ob družbenih prelomnicah, predvsem ob krizah vrednot, se pojavi večji interes za pravljice, češ, da le-te vsebujejo prave vrednote. Odrasli nostalgичno in romantično gledajo na pravljice in berejo željeni in ne dejanski pomen. Informatorji bratov Grimm so bile predvsem informatorke – ustne pravljicarke (Dorothea Viehmann; sestre Amalie, Johanna, Marie Hassenflug in Dorothea Wild), ki so jim pripovedovale pravljice, brata Grimm sta zapisovala in jih tudi spreminjala.

Kateri mladinski pisatelji ali pesniki po Vašem mnenju ne bi smeli manjkati na priporočenem ali celo obveznem seznamu za domače branje v osnovnih in srednjih šolah?

Na seznamih domačega/kanonskega/obveznega/priporočenega branja ne bi smeli manjkati tuji (C. Collodi, J. Spyri) in domači (F. Prešeren, F. Levstik, O. Župančič ...) klasiki, tuji (R. Dahl, E. Kastner, A. Lindgren ...) in domači (S. Makarovič, B. A. Novak, A. Rozman Roza, T. Pavček,) sodobni klasiki in tuji (J. K. Rowling) in domači (P. Svetina, A. Štefan ...) sodobniki.

Ali šolski učni programi dovolj vzpodbujajo bralno kulturo, pismenost in ljubezen do knjig in knjižnic?

■ **Dr. Milena Mileva Blažič** je redna profesorica na Oddelku za razredni pouk in Oddelku za predšolsko vzgojo na Pedagoški fakulteti univerze v Ljubljani. Sodeluje z različnimi združenji v povezavi s književnostjo doma in v tujini, med mladimi aktivno širi bralno kulturo in je velika ljubiteljica knjig, knjižnic in pravljic. Leta 1992 je izdala knjigo z naslovom *Kreativno pisanje: priporočnik vesele znanosti od besede do besedila*, ki je naletela na odmeven odziv. Lahko se pohvali tudi s soavtorstvom pri nagrajenih berilih za osnovne šole, ki so bili lepo sprejeti pri najmlajših

Šolski učni načrti, učbeniki, delovni zvezki, bralna pismenost, Cankarjevo tekmovanje, literarni dogodki, Naša mala knjižnica ... dovolj vzpodbujajo bralno pismenost ... predvsem s stališča nostalgичnega odraslega (angl. hidden adults). Že sama sintagma »ljubezen do knjig« -- je del nostalgичnega imaginarija. Žal, mladi bralci NE berejo knjig, dominira vizualno in ne verbalno branje. Žal mi je, vendar moram potrditi

hipotezo, da študenti in učitelji NE berejo in ne le zaradi tega NE moremo spodbujati bralne pismenosti – nebralci ne morejo motivirati za branje.

Vodili ste številne pedagoške seminarje za učitelje slovensčine, mentorje literarnih krožkov in knjižničarje v Sloveniji in tujini. Kaj Vas je na teh »srečanjih« najbolj pozitivno presenetilo in morda tudi razočaralo?

Navkljub vsemu, lahko pohvalim t. im. – človeški faktor – večina slovenskih učiteljev in vzgojiteljev imajo visoko zavest, so entuziastični, motivirani, delajo prostovoljno, zastoj, vendar ne zaman. Ganljivo doživetje je bilo na seminarju o pravljicah, ko smo razlagali pravljice na osnovi teorije Clarisse Pinkole Estes za Društvo SOS za ženske in otroke – žrtve nasilja. Seminar je, zaradi znanih razlogov potekal na neznani lokaciji. Bili smo v kleti neke stavbe, slaba svetloba in so me udeležence prosile, če jim preberem eno pravljico od C. P. Estes, ker nismo videle. Brala sem počasi, okolje je bilo avtentično in mi je na koncu ena izmed udeleženk, ki se ukvarja s paliativno oskrbo rekla, da bi rada, da bi ji ob zadnjem slovesu prebrala pravljico. Osupnila sem. Nisem vedela, kaj bi ji rekla. Njen odgovor me je popolnoma presenetil, ganil, naredil odgovorno ... To je le edini odgovor, poleg številnih zanimivih, negativnih in pozitivnih, ob katerem sem obmolknila.

Zaradi narave Vašega dela in raziskovanja veliko občujete z mlado populacijo. Je mladina dovolj načitana, radovedna in pozna slovensko pisno dediščino?

Mladi so ena izmed »investicij« v prihodnost. Privilegirana sem, da lahko delam z mladimi, mogoče se njim zdi, da sem stroga in zahtevna na ravni besed, vendar vedno, res vedno ravnam v korist študentov, četudi oni tega niti ne vedo, niti ne vidijo. Vredni so zaupanja, četudi kdaj omahnejo, se jim zaustavi korak in/ali mislijo, da so nas domnevno »prevarali«. Vendar so to takšne malenkosti. Mladi ljudje so vredni pozornosti, spoštovanja in zaupanja. To bi morala biti največja investicija – v mlade, v človeški kapital, ne pa v banke ipd.

Morda skupaj s svojimi študenti kdaj obiščete kakšen knjižni sejem, knjigarno, knjižnico doma in čez lužo?

S študenti izjemno veliko vabimo avtorje/ ilustratorje na fakulteto, izjemno velikokrat gremo zunaj fakultete na kakovostne literarne dogodke, načeloma sem proti komercialnim dogodkov. »Moji« študenti bi verjetno dejali, da celo preveč obiskujejo literarne dogodke in da imajo prevečkrat srečanja z avtorji. Menim, da je to tudi investicija, ker čez 5-10-15 let, bosta čas in literarni pouk drugačna. Zavedam se tega, mogoče ne ubesedim in jih motiviram za pouk v prihodnosti – književnost je dinamičen, odprt in živ sistem.

Imate za konec najinega pogovora kakšen nasvet za nas knjižničarje, s katerim bi lahko v knjižnice (hrame učenosti) privabili še več mladih ljudi in jih naučili pravilnega rokovanja s knjižnim gradivom?

Že prej sem omenila, da je književnost dinamičen, odprt in živ prostor. Knjižnice so v literarni zgodovini, od literarnih salonov, kavarn ..., vedno imele poslanstvo in so bile osrednji kulturni prostor. Tudi danes so.

Po vzoru pravljicnih hiš v tujini, bi se vsi skupaj (knjižnica in književnost) morali prizadevati, da bi tudi v Ljubljani imeli Pravljično hišo, ki bi jo naselili z izvirnimi liki (Ciciban, Mišek Figa, Kosovirji, Maček Muri, Martin Krpan, Mojca Pokrajculja, Najmočnejši fantek na svetu, Pedenjped, Sapraniška, Zverinice iz Rezijske, Zvezdica Zaspanka idr.).

Knjižnica ni ne vpisovanje kataloških enot, ampak je živ prostor literarne kulture, kar je vedno bila. Nekateri se zatekajo v katalogizacijo, kar tudi mora biti, vendar bi knjižnica mora biti osrednji kulturni prostor, ki poganja jezikovni, literarni in kulturni razvoj.

Sreča je v knjigah in knjižnicah. ●

Pomisleki ob branju Nacionalnega programa za kulturo 2018–2025

Eva Kodrič-Dačić

Narodna in univerzitetna knjižnica
eva.kodric-dacic@nuk.uni-lj.si

Predlog nacionalnega programa za kulturo 2018-2025, ki nam ga predstavlja Ministrstvo za kulturo, se močno razlikuje od programov, ki smo jih poznali doslej. Področja, ki jih naslavlja, se nanašajo predvsem na procese oziroma postopke, potrebne za izvajanje kulturne politike, načine pridobivanja oziroma zagotavljanja sredstev za izvajanje storitev na področju kulture, status in nagrajevanje ustvarjalcev itd... Ker je konkretnih vsebinskih ciljev oziroma prioritet, ki naj bi jih v naslednjih 8 letih skušali uresničiti le malo, oziroma so omejena na posamezna strateška področja, spominja dokument bolj na strategijo uresničevanja kulturne politike Ministrstva za kulturo, kot pa na nacionalni program za kulturo. Ta značilnost izstopa še zlasti, če ga primerjamo s Slovenskim nacionalnim kulturnim programom, ki ga je leta 2000 podpisal minister Rudi Šeligo in na katerega se aktualni predlog NPK večkrat sklicuje.

Kot bibliotekarko me je predvsem zanimalo, kako so v nacionalni program umeščene javne knjižnice s področja kulture in kakšna pozornost bo v prihodnjih letih namenjena varstvu pisne kulturne dediščine. Od akutnih problemov, ki bi jih bilo treba reševati takoj, naj omenim le tri: zastarel področni zakon (Zakon o knjižničarstvu, ki je v 16 letih (sprejet je bil leta 2001) dokazal svojo neučinkovitost glede zagotavljanja primerljivega nivoja knjižnične javne službe, enotnega knjižničnega sistema, ne nazadnje tudi glede neizvajanja

določb zakona), nezadostno financiranje in nerešeno prostorsko problematiko nacionalne knjižnice ter zanemarjanje področja pisne kulturne dediščine.

Izhodišča za predlog nacionalnega programa za kulturo so obetavna in načelni premislek o statusu kulture (v tem primeru knjižnic) v sodobnem času je več kot na mestu. Normativna ureditev javnega knjižničarstva temelji na že zdavnaj preseženih potrebah družbenega okolja desetletja pred osamosvojitvijo, na določbah prvega zakona o knjižnicah, ki

je bil sprejet leta 1961. Zakon je v središče knjižničnega sistema postavil ljudsko, danes splošno knjižnico. Egalitarizem tega obdobja je tudi med knjižnicami formalno poskušal brisati razlike. V grobem se je tak sistem ohranil vse do danes, čeprav se je bistveno spremenilo družbeno okolje, potrebe uporabnikov knjižnic, upravna struktura, in seveda tudi knjižnice, ki izvajajo knjižnično dejavnost kot javno službo. Kljub temu, da knjižnice, ki izvajajo javno službo oziroma podporno dejavnost javni službi, pripadajo različnim vladnim resorjem, se ohranja enoten krovni zakon

Ker je konkretnih vsebinskih ciljev oziroma prioritet, ki naj bi jih v naslednjih 8 letih skušali uresničiti le malo, oziroma so omejena na posamezna strateška področja, spominja dokument bolj na strategijo uresničevanja kulturne politike Ministrstva za kulturo, kot pa na nacionalni program za kulturo.

Zato je treba izdelati nacionalno strategijo varstva pisne kulturne dediščine, vključno z načrtom hranjenja izvorno digitalnih dokumentov in s prioritetnim seznamom kulturnih spomenikov, ki jih je treba digitalizirati.

za področje knjižničarstva pod okriljem Ministrstva za kulturo.

Ministrstvo za kulturo je danes pristojno le za manjši del knjižnic, katerih delovanje ureja zakon: za nacionalno knjižnico, 58 splošnih knjižnic in okoli 30 specialnih knjižnic, ki delujejo v okviru javnih zavodov s področja kulture. Za preostale knjižnice je pristojno Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (680 šolskih knjižnic, 85 visokošolskih knjižnic, 45 specialnih knjižnic). V njegovo pristojnost spada tudi knjižnični informacijski servis.

Področni zakon ne zagotavlja enotnega delovanja knjižničnega sistema: knjižničarji v različnih vrstah knjižnic opravljajo različne strokovne izpite, imenovani so v različne strokovne nazive (v šolskem sistemu in v sistemu kulture), uvrščeni so v različne plačne skupine (J, D in G), zakon ne določa več niti enotnega nabora nalog, ki naj bi jih opravljala knjižnica. V veljavnem Zakonu je neustrezno obravnavano predvsem področje visokošolskih knjižnic.

Zato bi bilo treba Zakon o knjižničarstvu prenoviti, prepustiti polno odgovornost za posamezne vrste knjižnic pristojnim ministrstvom in sprejeti poseben zakon o nacionalni knjižnici. Nacionalna knjižnica je ustanova kulturne dediščine in jo je treba uvrstiti ob bok Narodnemu muzeju, Narodni galeriji ... Tako zakonsko rešitev poznajo v sosednji Avstriji. Žal predlog NPK ne vključuje priprave novega zakona o knjižnični javni službi.

Prihodnje leto bo minilo 20 let od predvidenega zaključka del na novi stavbi

univerzitetne knjižnice v Ljubljani. V skladu z nikoli uresničenim Zakonom o izgradnji univerzitetne knjižnice v Ljubljani, sprejetem leta 1994, bi nova stavba nudila prostore tudi nacionalni knjižnici. Nenavadno je, da Slovenci, ki gradimo svojo nacionalno identiteto na jeziku, nikoli nismo imeli razumevanja za institucijo, katere osnovna naloga je hraniti vse kar smo Slovenci kdajkoli zapisali, kar je bilo zapisano v slovenskem jeziku in o Slovincih. Prav tako nimamo muzeja slovenske književnosti. Nikoli tudi nismo gradili nacionalne knjižnice. Zato je »izboljšanje pogojev za izvajanje storitev nacionalne knjižnice, ki so ključnega pomena za ohranjanje nacionalne identitete«, kot je navedeno v NPK, preskromna usmeritev. Ministrstvo za kulturo bi moralo prevzeti iniciativo in financiranje gradnje nove stavbe nacionalne knjižnice, posebej še, ker je v preteklih letih sofinanciralo gradnjo novih splošnih knjižnic.

Reševanje prostorske problematike nacionalne knjižnice je tesno povezano z odnosom do pisne kulturne dediščine, ki jo hranijo knjižnice. Ta ne v Zakonu o knjižničarstvu in ne v Zakonu o varstvu kulturne dediščine ni jasno opredeljena, saj se zakona sklicujeta drug na drugega. Kulturni spomeniki, ki jih hranijo knjižnice, niso ustrezno evidentirani, prav tako niso vključeni v »register dediščine iz zakona, ki ureja varstvo kulturne dediščine«, kot to določa Zakon o knjižničarstvu. Skrb za pisne kulturne spomenike je nezadostna. Arhivski izvodi publikacij, ki jih NUK in Univerzitetna knjižnica Maribor dobivata na osnovi Zakona o obveznem izvodu publikacij in ki so po Zakonu kulturni spomeniki, se

hranijo v neustreznih skladiščih (občasno jih zalije voda), ki že postajajo premajhna. Kot nam kažejo neuspešna prizadevanja Univerzitetne knjižnice Maribor, da bi knjižnico generala Maistra razglasili za kulturni spomenik državnega pomena, Ministrstvo za kulturo tudi ni naklonjeno razglasitvam novih kulturnih spomenikov.

Zato je treba izdelati nacionalno strategijo varstva pisne kulturne dediščine, vključno z načrtom hranjenja izvorno digitalnih dokumentov in s prioritetnim seznamom kulturnih spomenikov, ki jih je treba digitalizirati. Na to opozarjajo celo splošne knjižnice. Strateške usmeritve na tem področju so lahko del strategije varstva kulturne dediščine, katere pripravo omenja predlog NPK. Vendar do zdaj strokovnjaki s področja knjižničarstva nismo bili vključeni v njeno pripravo. ●

Ob stoletnici rojstva knjižničarja domoznanca Karla Bačerja

Mateja Kambič

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
Mateja.Kambic@nm.sik.si

Ena pomembnejših domoznanskih dejavnosti novomeške knjižnice je spominjanje in obeleževanje različnih jubilejev, ki so povezani z zgodovino Novega mesta in se navezujejo na slovstveno ali knjižnično dejavnost. V zadnjih letih so bili taki dogodki: 150-letnica ustanovitve Narodne čitalnice in s tem začetka javnega knjižničarstva v Novem mestu, 70-letnica ustanovitve Študijske knjižnice v Novem mestu, 100. obletnica rojstva prvega upravnika novomeške knjižnice Boga Komelja. Sledijo dogodki, ki so povezani s slovstveno zgodovino našega kraja, npr. 200. obletnica rojstva v Novem mestu umrle Prešernove pesniške muze Julije Primic in obletnice številnih drugih bolj ali manj znanih imen slovenske literature, ki so bila v preteklosti na kakršenkoli način povezana z našim krajem.

Letos smo v Knjižnici Mirana Jarca obeležili 100. obletnico rojstva nekdanjega sodelavca Karla Bačerja (1917–2008). V svojem poklicnem življenju se je Karel Bačer uveljavil predvsem kot slavist, literarni zgodovinar, šolnik in lektor, zelo velik pa je tudi njegov prispevek k razvoju knjižničarske dejavnosti v Novem mestu in na Dolenjskem. V novomeški knjižnici je bil zaposlen štirinajst let kot bibliotekarski svetovalec – bibliograf. Pri svojem delu je vpeljal številne novosti in določil smernice razvoja domoznanske dejavnosti, zato ga imamo upravičeno za utemeljitelja dolenjskega domoznanstva.

Karel Bačer je bil po rodu Primorec. Rojen je bil v Zadru, a se je njegova družina kmalu preselila v Ljubljano, kjer je preživel vsa leta šolanja. Slovenski jezik je v Novem mestu poučeval na osnovni šoli, gimnaziji in učiteljsišču ter na različnih tečajih. Njegovi učenci se ga spominjajo kot strogega učitelja, a odličnega pedagoga, ki je dal številnim generacijam solidno jezikovno izobrazbo in vpogled v literaturo, s čimer si je prislužil častno mesto med dolenjskimi slavisti. Poleg tega je skoraj pol stoletja skrbel za jezikovno podobo Dolenjskega lista kot osrednjega dolenjskega tednika.

Zaradi zdravstvenih razlogov, ki so mu onemogočali dotedanji način poklicnega udejstvovanja, je bil primoran svojo poklicno pot iskati drugje. Tako se je leta 1970 zaposlil v novomeški knjižnici, tedanji Študijski knjižnici Mirana Jarca, kjer je bil zaposlen do upokojitve leta 1984. Leta 1971 je bil na njegovo pobudo ustanovljen oddelek Dolenjska domoznanska bibliografija, kateremu je postavil strokovne temelje predvsem z dvema domoznanskima informacijskima viroma.

Prvi vir je alfabetař dolenjskih krajev in naselij, s katerim je teritorialno zaobsegel Dolenjsko v njenih nekdanjih kulturnozgodovinskih mejah. Drugi vir pa je Register javnih delavcev Dolenjske, ki so povezani z njeno preteklostjo ali sedanostjo po svojem poreklu, življenju ali delu. Register je v času pred informatizacijo predstavljal zelo uporaben informacijski vir in delovni pripomoček. Nastajal je od leta 1971 in bil v glavnem končan do leta 1980, po tem letu pa je prirejene podatke z naslovom Gradivo za dolenjski biografski leksikon pričel objavljati v dolenjski periodiki. Leta 2004 je Knjižnica Mirana Jarca na tej podlagi izdala knjigo z naslovom Gradivo za Dolenjski biografski leksikon, hkrati pa pripravila internetno

verzijo Dolenjskega biografskega leksikona. Danes so ti podatki na voljo uporabnikom na spletu in se neprestano posodablajo. Neprecenljive informacije, ki jih je zbral Karel Bačer, pa ohranjajo spomin nanj in so temelj leksikona.

Na njegovo pobudo se je leta 1978 začela izdelovati tudi selektivna splošna bibliografija aktualnih člankov, kratko imenovana BAČ. Ta katalog se je opustil šele z avtomatizacijo knjižnice leta 1992. V knjižnici je Karel Bačer postavil tudi več odmevnih razstav, saj se je ves čas zavedal, da je knjižnica kulturna ustanova, ki si mora znati pridobiti bralce, jih vzgajati, kultivirati in duhovno bogatiti.

Ne glede na to, kje je bil zaposlen, ali v šolstvu ali knjižničarstvu, pa je imel Karel Bačer še eno strast, in sicer odkrivanje in raziskovanje dolenjske preteklosti. Ves čas je namreč objavljali literarnozgodovinske in etnografske prispevke zlasti v Dolenjskem listu in nekaterih drugih strokovnih revijah pri nas. Bačerjevi literarnozgodovinski prispevki obravnavajo številne osebnosti slovenske literature in raziskujejo vezi, ki so naše književnike priklepale na Dolenjsko.

Dolenjska založba iz Novega mesta je pred slabimi tremi desetletji izdala izbor Bačerjevih literarnozgodovinskih in etnoloških člankov z naslovom »Iz dolenjske preteklosti«. Leta 2017, ob stoti obletnici rojstva slavista, šolnika, bibliotekarja, predvsem pa nekdanjega sodelavca, je Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto pripravila drugo, dopolnjeno izdajo omenjenega dela z razširjenim izborom prispevkov in bogatim slikovnim gradivom, ki se nahaja predvsem v novomeških knjižnici. Zbornik, ki je

rezultat večdesetletnega avtorjevega raziskovanja dolenske preteklosti, smo predstavili na letošnjem 40. dolenskem knjižnem sejmu. Razstava o Karlu Bačerju, ki smo jo prav tako pripravili za ta namen in je bila v poletnih mesecih v avli ob vhodu v knjižnico, pa se sedaj kot stalna postavitev nahaja v še nedokončanih prostorih Domoznanskega oddelka.

Z delom Karla Bačerja se tako zaposleni kot uporabniki novomeške knjižnice vsakodnevno srečujemo. Njegovo strokovno delo pa je preseglo meje lokalnega okolja. Najnovejši prispevek k ovrednotenju Bačerjevega dela med drugim predstavlja dejstvo, da je tudi sam kot »viden Slovenec« uvrščen v Novi slovenski biografski leksikon, ki izhaja pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Karel Bačer je bil tako rekoč avtor prvega slovenskega spletnega pokrajinskega biografskega leksikona. S pomočjo njegovih prispevkov z literarnozgodovinsko tematiko uspešno promoviramo domoznanske zbirke, ki jih hranimo v Posebnih zbirkah Boga Komelja v Knjižnici Mirana Jarca. Po njih smo pred leti zasnovali literarni sprehod po Novem mestu. Leta 1987 je Društvo knjižničarjev Dolenjske Karla Bačerja imenovalo za svojega častnega člana za zasluge pri strokovnem delu na domoznanskem področju, za kulturno vzgojno delo ter za informacijsko in mentorsko delo. Za pomembnejše trajne uspehe na področju kulture pa mu je občina Novo mesto leta 1989 podelila Trdinovo nagrado. ●

Silva Novljan
silva.novljan@gmail.com

Branje za znanje

Pogovor s študentom tretjega letnika medicine

Kje preživete več časa, v predavalnici ali ob branju strokovne literature?

Gotovo ob branju.

Uporabljate knjižnico za pridobitev bralnih virov.

Večino jih imam doma.

Ste član fakultetne knjižnice?

Da. Tam uporabljam predvsem elektronske vire.

Če imate na izbiro isti naslov v analogni in elektronski obliki, čemu dajete prednost.

Če je na voljo tiskan vir, potem se odločim zanj. Se lažje bere. Pri izbiri pa vselej ne zanemarim prednosti digitalizirane vsebine.

Kako iščete literaturo za študij?

Navadno najprej poguglam, potem se lotim preiskovanja knjižničnih elektronskih zbirk člankov.

Ste sposobni sami kritično analizirati, ovrednotiti vire?

Pri knjigah ni problemov, ker so učbeniki predpisani. Članke izberem navadno ob pomoči impakt faktorja, potem sledi prelet vsebine, kjer sem pozoren na število citiranih raziskav, tabelarnih prikazov in podobo.

Kdaj podvomite v to metodo?

Ne. Dosedaj sem vedno dobil ustrezne vire za sedanje študijske potrebe, ki še niso povsem usmerjene v raziskovanje.

V kakšno pomoč pri izbiri so vam sami bibliografski podatki?

Pozoren sem na letnico, na ostalo pa pravzaprav ne ali površno.

Ste bili deležni vsaj osnovnega informacijskega opismenjevanja?

Da, v prvem letniku, a sem podrobnosti že pozabil. Tako moram pri pisanju seminarjev, ki jih v našem študiju ni veliko, način citiranja in navajanja literature preveriti s pomočjo objavljenih člankov.

Bi se zatekli po pomoč h knjižničarju?

Vsekakor.

Tudi v splošno knjižnico?

Nisem član nobene splošne knjižnice. Včlanjen sem v NUK, vendar ga koristim zgolj za namene učenja v čitalnici. ●

